

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

**ODNOS ZASEBNIH LASTNIKOV DO REKREACIJSKE RABE
NJIHOVIH GOZDOV V URBANEM OBMOČJU CELJA**

GAL HOSTNIK

VELENJE, 2014

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

**ODNOS ZASEBNIH LASTNIKOV DO REKREACIJSKE RABE
NJIHOVIH GOZDOV V URBANEM OBMOČJU CELJA**

GAL HOSTNIK

Varstvo okolja in ekotehnologije

Mentor: doc. dr. Peter Skoberne

VELENJE, 2014

Vežan sklep o potrditvi teme

Izjava o avtorstvu in mentorstvu

Spodaj podpisani Gal Hostnik, da je diplomsko delo z naslovom »Odnos zasebnih lastnikov do rekreacijske rabe njihovih gozdov v urbanem območju Celja« rezultat lastnega dela. Vsi povzeti podatki so citirani skladno z mednarodnimi pravili o varovanju avtorskih pravic.

Diplomsko delo je nastalo pod mentorstvom doc. dr. Petra Skoberneta in institucije Visoka šola za varstvo okolja.

Gal Hostnik

Hostnik, G.: Odnos zasebnih lastnikov do rekreacijske rabe njihovih gozdov v urbanem območju Celja. Visoka šola za varstvo okolja, Celje, 2014

IZVLEČEK:

Urbani gozdovi obdajajo mesto Celje s severne in južne strani ter tako meščanom omogočajo veliko možnosti za oddih in rekreacijo. Status urbanih gozdov južnega obrobja je bil urejen v zadnjih dveh desetletjih z občinskim odlokom ter z odkupom gozdnih površin. Na severnem delu mesta pa je zaradi velike razdrobljenosti parcel in posledično velikega števila zasebnih lastnikov stanje slabše.

S to raziskavo smo ugotavljali trenutno stanje severnih gozdov Celja. V ta namen smo prehodili in posneli vso obstoječo gozdno infrastrukturo ter anketirali lastnike gozdov na tem območju. Na nekaj več kot 360 ha velikem območju obstaja veliko število nemarkiranih in nenačrtovanih poti. Lastniki se pritožujejo zaradi nezaželenih obiskovalcev, predvsem tistih, ki se po gozdu vozijo z raznimi vozili in odlagajo smeti. Kljub temu so lastniki v veliki večini vseeno pripravljeni odstopiti svoj gozd za namen javne rekreacijske uporabe.

Ključne besede: urbani gozdovi Celja, zasebni gozdovi, stanje mestnega gozda, rekreacijska funkcija, javna uporaba.

ABSTRACT:

Urban forests surrounding the town of Celje to the north and to the south allow the town residents plenty of options for relaxation and recreation. Status of the urban forest on the southern periphery has been organized in the last two decades through the municipal ordinance and by redeeming the forest. In the northern part of town the situation is worse because there are several owners and the plots are highly fragmented.

This study determined the current status of these north forests of Celje. For this purpose, the entire existing forest infrastructure was covered on foot, the information was recorded and the owners in the area were interviewed. There are numerous unmarked and unplanned paths in this area that is just over 360 ha. The owners complain mainly about unwanted visitors in the forests, driving inappropriate vehicles and disposing trash. However, the vast majority of the owners are still willing to give up their part of the forest for public recreational use.

Key words: urban forests of Celje, private forests, status of urban forest, recreational function, public use.

1. KAZALO VSEBINE

1	Uvod	1
1.1	Namen raziskave in delovne hipoteze	2
1.1.1	Namen diplomskega dela	2
1.1.2	Hipoteze	2
1.2	Urbani gozdovi	3
1.2.1	Funkcije urbanih gozdov	4
1.2.2	Socialne funkcije urbanih gozdov	6
1.2.3	Zasebni lastniki in javna uporaba gozdov	9
1.3	Dosedanja raziskovanja	11
1.4	Predstavitev območja	13
2	Metode dela	15
2.1	Kartiranje in snemanje že obstoječe gozdne infrastrukture	16
2.2	Anketiranje	18
3	Rezultati	20
3.1	Snemanja poti	20
3.2	Izdelava karte obstoječih poti	22
3.3	Anketiranje	23
3.3.1	Družbene značilnosti (splošni podatki anketirancev)	23
3.3.2	Odnos do gozda	27
3.3.3	Poznavanje svojega gozda in gospodarjenje z njim	33
3.3.4	Odnos lastnikov gozdov do rekreativnih obiskovalcev	36
4	Razprava	42
5	Sklepi	48
6	Povzetek	49
7	Viri in literatura	50

KAZALO SLIK

Slika 1: Urbani gozdovi Celja, ki so razglašeni kot gozdovi s posebnim namenom (Vir: Simončič in Matijašič, 2013).	14
Slika 2: Opredeljeno raziskovalno območje (Vir: Simončič in Matijašič, 2013).	16
Slika 3: Vrste obstoječe gozdne infrastrukture.	17
Slika 4: Trase štirih potencialnih rekreacijskih poti od mesta Celje do Šmartinskega jezera (Vir: Simončič in Matijašič, 2013).	18
Slika 5: Neuradne oznake in markacije, ki so jih sami naredili obiskovalci.	21
Slika 6: Prisotnost in razporeditev gozdne infrastrukture na izbranem območju (rezultat raziskave).	22

KAZALO GRAFIKONOV

Graf 1: Izmerjena gozdna infrastruktura.....	20
Graf 2: Spol anketiranca.....	23
Graf 3: Formalni status lastnika.....	24
Graf 4: Stopnja izobrazbe.....	25
Graf 5: Način bivanja.....	26
Graf 6: Mnenje o izjavi: Slovenija je po ohranjenosti in naravnem stanju gozdov med vodilnimi državami v Evropi.....	27
Graf 7: Mnenje o izjavi: Vsi gozdovi ne glede na lastništvo imajo javni pomen in so pomembni za zagotavljanje zdravega in kvalitetnega bivalnega okolja.....	28
Graf 8: Rezultati mnenja o izjavi: Slovenija naj izkoristi svoje gozdove danes, da bi povečala zaposlenost in življenjski standard, ne glede na posledice za okolje.....	29
Graf 9: Rezultati mnenja o izjavi: Prav je, da zakon dovoljuje prost dostop in gibanje po vseh gozdovih.....	30
Graf 10: Rezultati mnenja o izjavi: Gozdovi v okolici mest so pomembni zaradi ekoloških in socialnih funkcij, na primer zaradi zmanjševanja škodljivih vplivov onesnaženega zraka, povečevanja življenjske pestrosti, pozitivnega vpliva na mestno klimo in rekreacije prebivalcev v naravnem okolju.....	31
Graf 11: Rezultati mnenja o izjavi: Proizvodnja lesa v teh gozdovih je manj pomembna kot v drugih gozdovih.....	32
Graf 12: Poznavanje mej svojega gozda.....	33
Graf 13: Obisk gozda.....	34
Graf 14: Posek lesa v gozdu.....	35
Graf 15: Ocena obiskovalcev v gozdu.....	36
Graf 16: Ocena vpliva obiskovalcev v gozdu.....	37
Graf 17: Moteči dejavniki obiskovalcev gozda.....	38
Graf 18: Ukrepanje zaradi motečih dejavnikov obiskovalcev gozda.....	39
Graf 19: Pripravljenost dovoljenja označitve in ureditve poti po gozdu.....	40
Graf 20: Pripravljenost prodaje gozda.....	41

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Dolžina in gostota gozdne infrastrukture po posameznih vrstah	20
Preglednica 2: Dolžina in gostota glede na vrsto načrtovane in nenačrtovane gozdne infrastrukture.....	20

PRILOGE

Priloga A: Obvestilo lastnikom gozdov

Priloga B: Anketni vprašalnik

1 Uvod

Živimo v zelo zeleni deželi. V Sloveniji nas gozdovi obdajajo skoraj na vsakem koraku ter na nas vplivajo z različnimi materialnimi in nematerialnim dobrinami. Gozdovi v bližini mest ponujajo predvsem prostor za oddih in rekreacijo ter tako pozitivno vplivajo na mestno prebivalstvo.

Pomena urbanih gozdov se tudi vse bolj zavedamo. Zaradi tega je Mestna občina Celje že leta 1997 sprejela Odlok o razglasitvi gozdov s posebnim namenom v okolici Celja. Gre za zaščito pred posegi v gozd in ureditev gospodarjenja z gozdovi v neposredni bližini mesta. Od leta 1997 je občina od zasebnih lastnikov odkupila okoli 60 ha gozdnih parcel na južnem obrobju mesta ter tako ustvarila veliko javno površino, namenjeno prav obiskovalcem urbanih gozdov. Na tem območju so za prebivalce mesta tudi zgradili ter primerno uredili 14 km gozdnih rekreacijskih poti (Hostnik, 2004).

Celje ima zaradi svoje lege urbane gozdove ne samo na južnem, ampak tudi na severnem delu mesta. Na blago valovitem terenu med mestom in Šmartinskim jezerom se razraščajo gozdovi z izrazito poudarjenimi socialnimi funkcijami. Ker pa so ti gozdovi večinoma v zasebni lasti in niso last občine, nas je zanimalo stanje teh gozdov z vidika njihove javne rabe za oddih in rekreacijo.

Na tem območju smo izvedli raziskavo, da bi ugotovili stanje urbanih gozdov z vidika rekreacijske vloge gozdov ter mnenje lastnikov o obiskovalcih in o javni rabi njihovih gozdov.

1.1 Namen raziskave in delovne hipoteze

1.1.1 Namen diplomskega dela

Namen diplomske naloge je raziskati primernost urbanega gozda na severni strani mesta Celje za razvoj mreže javnih rekreacijskih poti z vidika zasebnih lastnikov teh gozdov.

Naloga ima dva osnovna namena:

- ugotovitev stanja urbanih gozdov z vidika rekreacijske rabe na izbranem območju, kjer prevladujejo predvsem gozdovi v zasebni lasti;
- raziskati odnos zasebnih lastnikov gozdov do obiskovalcev in javne rabe njihovih gozdov.

1.1.2 Hipoteze

1. V izbranem območju urbanih gozdov že obstaja veliko poti, ki pa niso nastale na osnovi načrtnega razvoja.
2. Izbrani gozdni ekosistem ljudje že uporabljajo za rekreacijo na prostem.
3. Lastniki gozdov doslej niso imeli možnosti vpliva na razvoj rekreacijske rabe njihovih gozdov.
4. Lastniki gozdov so pripravljeni odstopiti svoj gozd v organizirano javno uporabo.

1.2 Urbani gozdovi

Urbane gozdove lahko opredelimo kot gozdne ekosisteme v bližini mest, ki imajo zaradi svojih funkcij velik učinek na mesta in okolje. Okoljski vidiki urbanih gozdov predstavljajo vse močnejši argument za ohranjanje urbanega gozda. Med njimi so: hlajenje in vlaženje mestnega podnebja, čiščenje zraka, novi habitati za živali, odboj svetlobe in hrupa ter primeren kraj za okoljsko vzgojo (Anko, 1993). Zaradi svoje bližine večjim naseljem so večini prebivalcem dnevno dostopni peš, s kolesom ali javnim prevozom, kar pomeni, da imajo urbani gozdovi lahko tudi veliko socialno in rekreacijsko funkcijo.

V širšem smislu so urbani gozdovi površine s socialnimi funkcijami in jih obiskuje predvsem urbano prebivalstvo. S tega vidika to niso le gozdovi na obrobju mest, ampak mednje štejemo tudi gozdove v bližini turističnih središč ali izletniških točk. V ožjem smislu pa so to gozdovi, ki se nahajajo na območjih, kjer je gosta poselitev, kjer prevladujejo grajene strukture in je nizka gozdnatost. Zato tako imenovane »primestne oz. mestne« gozdove omejuje lega znotraj in okoli mest. S svojo prisotnostjo izboljšujejo bivalno okolje in ohranjajo ter povečujejo biotsko pestrost. Urbani gozdovi so naravna vrednota zaradi svoje ekosistemske redkosti ter ekološkega in socialnega pomena (Hostnik, 2004).

Različne družbe imajo različen odnos in pričakovanja do svojih urbanih gozdov. To je odvisno od izkušenj, izročila ter naravnega in kulturnega okolja. Ponekod po svetu urbane gozdove zaradi lažjega dostopa in bližine njihovih bivališč še vedno uporabljajo za pridobivanje lesa za kurjavo ali pašo za čebele. Poznamo pa tudi druge, povsem drugačne vloge urbanih gozdov in zelenih površin. Ponekod so pomembni zaradi sence ali kot prostor, kamor se lahko zatečejo prebivalci v primeru potresa (Anko, 1993).

Koncept urbanega gozdarstva je v Evropi relativno nov, čeprav imajo nekatera evropska mesta v lasti mestne gozdove že nekaj sto let. Njihove socialne in ekološke funkcije se bolj poglobljeno raziskuje šele zadnjih trideset let (Konijnenderijk in sod., 2006).

V Sloveniji je prve opredelitve urbanih gozdov objavil Anko leta 1983, ko navaja, da v idealnih pogojih urbani gozdovi vplivajo in uravnavajo fizično okolje mesta, kot je klima, in imajo tudi socialne koristi. V sodobnem času imamo v Sloveniji že kar nekaj večjih mest, kot so Ljubljana, Maribor, Celje, Kranj, Velenje in Novo mesto, kjer prebivalci uporabljajo zelene površine urbanih gozdov. Tako kot mestne gozdove, ki so v mestih ali v njihovi neposredni bližini, lahko štejemo: Rožnik, Šišenski hrib in Golovec v Ljubljani, v Mariboru Betnavski in Stražunski gozd, v Celju gozdove Anskega vrha in Miklavškega hriba, v Kranju gozdove na Šmarjetni gori ter v Velenju gozdove na območjih Škalskega jezera, Koželja in Deberc (Hostnik, 2013).

Urbane gozdove zaradi njihove bližine naseljem in lahke dostopnosti uporablja veliko število urbanega prebivalstva. Zaradi tega ima takšen gozd za bližnje prebivalce zelo pomembne gozdne funkcije, ki se jih premalokrat zavedamo. Anko (1993) navaja, da bosta uporabnost in promocija urbanih gozdov uspešni le takrat, ko bomo urbane gozdove sprejeli kot del mesta in našega življenjskega okolja, saj vidno pripomorejo k čistejšemu zraku in členitvi okolja.

Prvotno so bili urbani gozdovi pomembni in so imeli vrednost predvsem kot prostorska rezerva. Zdaj pa spoznavamo, da vrednost teh površin in njihovih funkcij presega samo vrednost zemljišča in tudi lesa. Tako ameriške raziskave kažejo, da se cena nepremičnine dvigne od 6 % do 15 %, če v njeni bližini raste drevo (Anko, 1993). Ljudje se vse bolj zavedamo pomena gozdov tudi zaradi okoljske vloge. Gozdovi pomembno prispevajo k splošni blaginji ljudi zaradi vira lesa kot vse bolj priljubljenega gradbenega materiala in tudi zaradi gozdnega okolja, ki je primeren za oddih in rekreacijo (Perko, 2008).

1.2.1 Funkcije urbanih gozdov

Gozd kot zelo mnogoplasten ekosistem je ena najpomembnejših življenjskih skupnosti. Predstavlja gospodarsko in socialno korist, sooblikuje fizično okolje in je del človekovega duha. Vloga gozda oziroma splošne funkcije gozda so vloge, ki jih lahko uživa splošna javnost, tudi nelastniki gozdov (Anko, 1995).

Z zakonom o gozdovih (1993) je opredeljenih 17 različnih funkcij gozdov, ki so razdeljene v tri sklope. To so ekološke, socialne in proizvodne funkcije urbanih gozdov. Posamezne funkcije so definirane v Pravilniku o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (2010). Glede na širše sklope pravilnik opredeljuje funkcije, ki so opisane v nadaljevanju.

1.2.1.1 Ekološke funkcije gozdov

»*Funkcija varovanja gozdnih zemljišč in sestojev* – varovanje rastišča in njegove okolice pred posledicami vseh vrst erozijskih procesov, zlasti zagotavljanje (ohranjanje) odpornosti tal na erozijske pojave, ki jih povzročajo mraz, sneg, voda in veter; preprečevanje razvoja (pojavljanja) zemeljskih in snežnih plazov, podorov in usadov.

Hidrološka funkcija – mehansko in biološko čiščenje vode, ki odteče ali pronica z gozdnih površin, ter uravnavanje vodnega režima z zadrževanjem hitrega odtekanja padavinske vode (dežja) s površja (po pobočju in v globino), z ohranjanjem vode v gozdnih tleh in rastlinah in zakasnjnim pronicanjem vode iz gozdnih tal v sušnih obdobjih.

Funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti – zagotavljanje življenjskega prostora rastlinskim in živalskim življenjskim združbam, zlasti tistih vrst, katerih življenjski cikel je pomembno povezan z gozdom, ohranjanje biotske raznovrstnosti in zagotavljanje naravnega ravnovesja« (Pravilnik o načrtih ..., 2010, 22. člen).

1.2.1.2 Socialne funkcije gozdov

- »*Klimatska funkcija* – manjšanje hitrosti in spreminjanje smeri vetrov; vpliv na temperaturo in vlažnost zraka ter na razmerje med plini v ozračju (proizvodnja kisika, skladiščenje ogljika v lesu in tleh).
- *Zaščitna funkcija* – zaščita prometnic, naselij in drugih objektov pred naravnimi pojavi, kot so padanje kamenja in peska, snežni zameti, bočni vetrovi in zdrsni zemljišča, ter zagotavljanje varnosti bivanja in prometa.
- *Higiensko-zdravstvena funkcija* – izboljšanje kakovosti in ohranjanje zdravega življenjskega okolja ter blaženje škodljivih vplivov emisij z absorpcijo sestavin onesnaženega ozračja, intenzivnejšo termiko in turbulenco ter izolacijo pred hrupom.
- *Obrambna funkcija* – varovanje zemljišč in objektov, pomembnih za javno varnost, obrambo, zunanje zadeve ter obveščevalno in varnostno dejavnost državnih organov Republike Slovenije.
- *Rekreacijska funkcija* – omogočanje aktivnosti, ki telesno ali duševno sproščajo in krepijo, vključno z nabiranjem gozdnih plodov za lastne potrebe.
- *Turistična funkcija* – zadovoljevanje potreb obiskovalcev, ki zaradi oddiha ali razvedrila, povezanega z gozdom, začasno spremenijo svoj kraj bivanja.
- *Poučna funkcija* – ozaveščanje in posredovanje znanj o gozdu ter gospodarjenju z njim laični ali strokovni javnosti.
- *Raziskovalna funkcija* – načrtno zbiranje, opazovanje in ugotavljanje dejstev o gozdovih, njihovem izkoriščanju in rabi.
- *Funkcija varovanja naravnih vrednot* – varovanje redkih, dragocenih, znamenitih ali drugih vrednih naravnih pojavov.
- *Funkcija varovanja kulturne dediščine* – varstvo in ohranjanje območij ali objektov, ki so rezultat ustvarjalnosti človeka in njegovih različnih dejavnosti, družbenega razvoja in dogajanj, značilnih za posamezna obdobja v slovenskem in širšem prostoru.
- *Estetska funkcija* – omogočanje doživljanja skladnosti likovnih in funkcionalnih prvin v krajini« (Pravilnik o načrtih ..., 2010, 22. člen).

1.2.1.3 Proizvodne funkcije gozdov

- *Lesno-proizvodna funkcija* – proizvodnjanje nadzemne lesne mase, ki jo je možno gospodarsko izkoriščati.
- *Funkcija pridobivanja drugih gozdnih dobrin* – izkoriščanje nelesnih materialnih koristi iz gozda, z izjemo divjadi in rekreativne rabe gozdov, ki se lahko pojavijo na trgu.
- *Lovno-gospodarska funkcija* – gospodarjenje s populacijami divjadi. Poudarjeno lovno-gospodarsko funkcijo imajo zlasti gozdovi oziroma gozdni prostor v lovnih oborah, gozdovi z visoko gostoto populacij velikih rastlinojedov, oziroma gozdovi, v katerih prehranska kapaciteta okolja omogoča višjo številčnost divjadi« (Pravilnik o načrtih ..., 2010).

1.2.2 Socialne funkcije urbanih gozdov

Perko (2008) ocenjuje, da je v Sloveniji v gozdu ali z gozdom povezanimi dejavnostmi zaposlenih nekaj več kot 30.000 ljudi. To je pomembno predvsem za gospodarske in tudi socialne razmere na podeželju. Zaposlitev pa dajejo tudi druge oblike izkoriščanja gozdnih dobrin. V urbanih pa tudi na podeželskih območjih, postaja gozd zelo priljubljen kot prostor za rekreacijo, kar omogoča možnosti razvoja turizma. Turizem postaja pomembna dopolnilna dejavnost na kmetijah, na tem področju pa so še številne neizkoriščene možnosti tudi pri razvoju socialnega vidika gozdov.

1.2.2.1 Rekreacijska vloga

»Gozd s svojimi mikroklimatskimi razmerami (temperatura, vlaga, ...), mirom in lepoto zelo pozitivno vpliva na človekovo psihično in fizično počutje. Po drugi strani je rekreacija množičen in za gozd v bistvu agresiven pojav, ki lahko zahteva zelo intenzivno obdelavo – v načrtovalski in izvedbeni fazi« (Anko, 1995, str. 98).

Rekreacijska funkcija gozda predstavlja človekove telesne aktivnosti, ki jih izvaja v gozdnem prostoru. Na jakost in prisotnost rekreacije v gozdu vpliva več naravnih dejavnikov, kot so: relief, klima, živalstvo, gozdnatost in velikost gozdnega prostora. Pomembna je tudi dostopnost, kar omogoča ustrezna gozdna infrastruktura, vstopna mesta v gozd in gozdne poti.

Intenzivnost obiska gozdnih površin z vidika rekreacijske funkcije lahko določimo s številom obiskovalcev, ki obišejo določeno gozdno območje. Tako poznamo glede na obremenjenost z rekreacijo različne tipe gozdov (Anko, 1995):

- Gozdovi, ki jih ljudje uporabljajo kot dnevno rekreacijo – so gozdovi, ki so od naselja oddaljeni okoli 30 min, lahko so tudi urbani gozdovi. Obremenjenost teh gozdov je enakomerna in tudi vpliva na biodiverzitetu.
- Gozdovi, ki jih ljudje uporabljajo za rekreacijo ob koncih tedna, ko se veliko ljudi odpravi v bližnje gozdove izven mesta do okvirne oddaljenosti ene ure vožnje.
- Gozdovi, obremenjeni s počitniško rekreacijo. Ti gozdovi so bolj oddaljeni, njihova funkcija pa se velikokrat prepleta tudi z zdravstveno, estetsko, vzgojno in funkcijo varovanja kulturne dediščine.

V 20. stoletju je rekreacijska raba urbanih gozdov s povečevanjem prostega časa in mobilnosti postopoma naraščala. V urbanih gozdovih so najbolj priljubljene aktivnosti hoja, kolesarjenje in opazovanje narave. Vendar niso edine, ker se v teh gozdovih odvija tudi več socialnih in množičnih oblik rekreacije, kot so pikniki, udeleževanje na posebnih dogodkih (koncerti) ter ogled znamenitosti. Tako urbani gozdovi postajajo privlačni za vedno več prebivalcev bližnjih mest, da v njih preživljajo prosti čas in zato v veliko pogledih počasi postajajo del mesta in njegovega življenja (Konijnendijk, 2008).

1.2.2.2 Turistična funkcija gozda:

Zaradi velikega deleža gozdnih površin v Sloveniji so gozdovi pogosto pomembna prvina turističnih znamenitosti in središč. Nekaterim dajejo celo osrednjo vsebino, kar se odraža tudi v različnih anketah med turisti. Po nekaterih odgovorih kar 60 % turistov obišče Slovenijo zaradi lepe in ohranjene narave. Pogosto je težko razmejiti turizem in rekreacijo, saj veliko turistov prihaja na turistične kmetije predvsem zaradi različnih možnosti rekreacije v naravi. Turistična dejavnost je poleg kmetovanja ena pomembnejših dejavnosti na kmetijah. Po podatkih Popisa kmetijskih gospodarstev iz leta 2000 se dodatno ukvarja s turizmom 14,1 % družinskih kmetij (Perko, 2008).

Če pri rekreacijski vlogi gozda govorimo o vsakodnevnih rekreacijskih potrebah in gozd postaja del kakovosti domačega prebivalstva, se pri turizmu pojavi še ekonomski vidik. Turizem gozda lahko prinaša tudi dodaten vir zaslužka domačim prebivalcem predvsem v obliki rekreacije, kmečkega turizma in predstavitve naših gozdov tujim gostom, za katere je to lahko nepozabno doživetje (Perko, 2008).

Za to vlogo so vsekakor najbolj primerni gozdovi v bližini turističnih krajev, saj je gozd zanimiv kot sestavina prostora, kraj miru in naravnih lepot. Je pa tudi primeren za nove oblike rekreacije kot npr. gorsko kolesarstvo, vendar v obzirnih mejah (Perko, 2008).

Ker gozdovi nudijo še veliko neizkoriščenih možnosti za razvoj turizma in rekreacije na podeželju ter primestnem okolju, je treba razvoj skrbno načrtovati, saj vse oblike teh dejavnosti niso primerne za vse gozdove. Izdelati bo potrebno celovito conacijo gozdnega prostora glede na rabo tal in primernosti izvajanja turizma in rekreacije. Zlasti je treba v gozd zelo natančno umestiti hrupne dejavnosti in dejavnosti, ki so zelo obremenjujoče za gozdne ekosisteme. Vse to je treba tudi uskladiti z uporabniki in lastniki gozdov, vsekakor pa je treba gozdove primerno opremiti (gozdne učne poti, smerokazi, klopi, koši za odpadke ...) ter zagotoviti upravljavca infrastrukture (Perko, 2008).

Funkcijam gozda je treba prilagoditi izrabo gozdnega prostora za turizem na več načinov:

- Gozdni prostor opredeliti glede na primernost in intenzivnost izvajanja rekreacije in turizma.
- Gozdove ustrezno opremiti z informativnimi tablami in znaki.
- Usposobiti ustrezne kadre ali lastnike gozdov za izvajanje teh dejavnosti (Perko, 2008).

Glede na pomembnost gozdnega turizma bo treba vzpostaviti dialog med koristniki in oškodovanci oziroma med uporabniki in lastniki (Perko, 2008).

1.2.2.3 Estetska funkcija gozda

Gozd vpliva tudi na človekove čutne zaznave. Vse kvalitete gozda, ki jih človek občuti, opisujemo kot estetsko funkcijo gozda. To so na primer vizualne zaznave gozda, različni zvoki, kot so petje ptic, vonjave in lastnosti oziroma stvari, ki jih lahko otipamo. Kot estetsko funkcijo gozda razumemo tudi njegovo površino in prostorski razpored (Anko, 1995). Takšno funkcijo opravljajo predvsem gozdovi v izjemnih krajinah in območjih nacionalne prepoznavnosti ter območjih kulturne krajine. Gozdovi z estetsko funkcijo so v nekaterih primerih namenjeni tudi zakrivanju degradacijskih procesov ali območij in drugih vizualno motečih elementov v krajini (Pravilnik o načrtih ..., 2010).

1.2.2.4 Vzgojna (poučna) funkcija gozda

Gozd, delo in življenje v njem je najlažje spoznati v gozdu samem. Ta vloga gozda ni le samo »poučna«, kot pravi zakon, ker ne gre le za posredovanje znanja, ampak tudi ozaveščanje javnosti o okoljski pomembnosti gozda in spoznavanja vrednot v naši kulturi, ki jih predstavlja gozd (Anko, 1995). To vzgojno vlogo opravljajo gozdovi, po katerih so speljane oziroma se nahajajo gozdne in naravoslovne poti, muzeji na prostem (gozdne učilne), učni in demonstracijski objekti za izvajanje praktičnega pouka v sistemu gozdarskega izobraževanja in poklicnega usposabljanja (Pravilnik o načrtih ..., 2010).

1.2.2.5 Higiensko-zdravstvena funkcija gozda

Življenjski prostor, kot je gozd, ima tudi higiensko in zdravstveno vlogo. Blaži različne negativne vplive okolja, ki so lahko naravnega izvora (na primer: vulkanski prah, klimatske razmere ...), pa tudi negativne vplive, povzročene s strani človeka. Gozd absorbira pline iz okolja in zadržuje ter filtrira lahke delce in aerosole iz zraka. Poleg tega zmanjšuje učinke sončne svetlobe in vpliv hrupa (Anko, 1995). To funkcijo imajo poudarjeno zlasti gozdovi v neposredni bližini bolnišnic in zdravilišč ter gozdovi, ki so v pasu med naselji in bivalnimi objekti ter večjimi viri hrupa, smradu, sevanja in onesnaženja, kot so npr. avtocesta, železnica, termoelektrarne, kamnolomi in peskokopi, intenzivna živinoreja, smetišča in sežigalnice odpadkov, kurilnice, športna igrišča ... (Pravilnik o načrtih ..., 2010).

1.2.2.6 Raziskovalna funkcija gozda

O gozdu se lahko največ naučimo iz gozda. Gozd je seveda največje področje in »laboratorij« za proučevanje naravnih zakonitosti in reakcij gozda na razne motnje in ukrepe. Raziskovanje gozdov nam tako pomaga pri boljšem sonaravnem gospodarjenju z gozdovi (Anko, 1995). Glede na pestrost gozdov v Sloveniji lahko pričakujemo, da imajo vsi gozdovi raziskovalno funkcijo, zlasti pa gozdovi, v katerih so postavljeni raziskovalni objekti in razne merilne naprave, s katerimi v okviru raziskovalnih projektov ali programov upravljajo raziskovalne institucije (Pravilnik o načrtih ..., 2010).

1.2.2.7 Klimatska funkcija gozda

Gozd vpliva tudi na klimo. Takšen vpliv ima lahko od nekaj metrov pa tudi do več tisoč kilometrov. Gozd s svojo prisotnostjo manjša klimatske in vremenske ekstreme (Anko, 1995). Za jakost vpliva gozda na klimo je pomemben delež gozda na nekem območju, prostorska razporeditev in vodni cikel. Glede vpliva na človeka so predvsem pomembni gozdovi, ki varujejo naselja, rekreacijske in turistične objekte, prometnice ter kmetijske površine pred škodljivimi učinki vetra in mraza. Ta funkcija je najbolj izrazita v gozdovih, ki so v območjih stalnih ali pogostih močnih vetrov (Pravilnik o načrtih ..., 2010).

1.2.2.8 Kulturno-dediščinska funkcija gozda

Gozd je prostor, kjer se v Sloveniji nahaja 3.700 enot krajevne dediščine. Nudi veliko možnosti za razvoj turizma, povezanega s kulturno dediščino. Ta vsekakor spodbuja zavedanje, predvsem pa ohranjanje zapuščine naših prednikov (Anko, 1995). Takšno funkcijo opravljajo zlasti gozdovi ali njihovi deli, ki imajo status kulturne dediščine ali pa se nahajajo v njihovi neposredni okolici. Veliko gozdov ima funkcijo kulturne dediščine, saj se v njih prikazuje ohranjene tradicionalne oblike gospodarjenja (npr. steljniki, panjevci, gaji in logi) (Pravilnik o načrtih ..., 2010).

Vsekakor je gozd z veliko naravnimi vrednotami in kulturno dediščino, ki bogatijo prostor, pomemben dejavnik našega okolja. Njegova ohranitev, zaščita in vzdrževanje pa postajajo naloga širše skupnosti (Perko, 2008).

1.2.3 Zasebni lastniki in javna uporaba gozdov

V Sloveniji imajo država in občine v lasti dobro četrtno vseh slovenskih gozdov (država 22 %, občine 3 %). Ostala velika večina gozdov (75 %) je v zasebni lasti, ki je razdeljena na okoli 461.000 lastnikov in solastnikov (Splošni podatki ..., 2014).

Vsak lastnik gozda v Sloveniji mora po 5. členu Zakona v gozdovih dopustiti prost dostop v svoj gozd. Po zakonu je dolžan dovoliti v gozdu čebelarjenje, lov, rekreativno nabiranje plodov, zelnatih rastlin in gob, razen ko gre za primere pridobitne turistične oziroma pridobitne rekreativne dejavnosti (Zakon o gozdovih, 1993). Tako se že v Zakonu o gozdovih odražajo dolžnosti lastnika ter vpliv in interes javnosti za koriščenje nekaterih gozdnih dobrin (Oršanič, 2005).

Vseeno pa zakon prepoveduje povzročanje škode v gozdu, ki ogroža gozdne funkcije, njegov namen ali celo obstoj (18. člen). 37. člen prepoveduje uporabo gozdnih prometnic za namene, ki niso povezani z gospodarjenjem z gozdovi (Zakon o gozdovih, 1993). Lastnik ima po Zakonu o gozdovih tudi pravico sodelovanja v postopku sprejemanja gozdnogospodarskih, gozdnogojitvenih in lovsko upravljaljskih načrtov, kjer se v največji možni meri upoštevajo njihove potrebe, predlogi in zahteve (Zakon o gozdovih, 1993).

Zato lahko v urbanih gozdovih prihaja do velikih razlik oziroma konfliktov javnega in zasebnega interesa pri njihovi rabi. V Sloveniji so vsi gozdovi odprti za javnost, kar obiskovalci redkokdaj zlorablajo. Včasih pa se soočamo tudi z neprimernimi dejavnostmi in dejanji, zaradi česar prihaja do konfliktov z zasebnimi lastniki gozdov. Najpogostejši negativni pojavi so: odlaganje odpadkov, posegi v gozdni prostor (kopanje zemlje, postavitve različnih objektov ...), neprilagojene turistične in rekreacijske dejavnosti ter prekomerno nabiranje plodov in različnih gozdnih dobrin (Perko, 2008).

Čampa (1993) je že pred dvema desetletjema opozarjal, da prihaja do pogostih razhajanj predvsem med rekreacijsko funkcijo gozda, ki je v javnem interesu, in proizvodno funkcijo gozda, ki je v zasebnem interesu. Zaradi tega prihaja do nasprotujočih si zahtev. Tako so države že začele z odkupom urbanih gozdov, večinoma zaradi prilagoditve njihove funkcije za mestno prebivalstvo. V Sloveniji se ponekod to že dogaja, vendar zaradi velikega deleža zasebnih lastnikov in denacionalizacijskih postopkov, ki jih je treba še izpeljati, nasprotja še ostajajo (Čampa, 1993).

Mestna občina Celje je tako že leta 1997 začela odkupovati zasebne gozdne posesti na južnem obrobju mesta. Postopek je trajal enajst let (od 1997 do 2007). Tako je bila oblikovana 100 ha velika javna površina urbanih gozdov, namenjena meščanom mesta Celje (Hostnik, 2013).

Ker imajo mesta povsem drugačen interes kot zasebni lastniki gozdov, si morajo ob pomoči strokovnih služb prizadevati, da bi v najbolj obiskanih zasebnih gozdovih dolgoročno uskladili zasebne in javne interese ter s tem omogočili lažjo rekreacijo in obisk gozdov prebivalcem bližnjih mest. Tako bi z veliko volje dosegli napredek k večji kakovosti mestnega življenja (Čampa, 1993).

1.3 Dosedanja raziskovanja

Med letoma 1992 in 1993 se je v Ljubljani že izvedla raziskava, v kateri je raziskovalce zanimal odnos lastnikov do javnega, mestnega interesa njihovih gozdov (Čampa, 1993). Sklepne ugotovitve se glasijo:

Večina lastnikov gozdov se ukvarja s kmetijstvom, katerih posesti običajno merijo od 1 ha do 5 ha gozdov. Ti gozdovi so večinoma sestojno spremenjeni in kot takšni tudi slabše ohranjeni. Lastniki v gozdovih pridobivajo drva in deloma hlodovino ter steljarijo in grabijo. Primestni gozdovi, vključeni v raziskavo, so ogroženi zaradi škodljivcev, kot sta lubadar in kostanjev rak, emisij ter najbolj zaradi rekreacije. »Kljub vsem problemom so lastniki še dokaj navezani na svoje gozdove, nekaj (tretjina) pa je tudi takih, ki jih bi zamenjali ali prodali, na kar bi morale biti mestne oblasti še posebej pozorne.« (Čampa 1993, str. 95)

Čampa (1993) v tej raziskavi tudi ugotavlja, da si kot zasebni lastniki želijo več samostojnosti pri gospodarjenju s svojimi gozdovi. Pripravljeni pa so sodelovati pri usklajevanju z javnimi interesi in tudi pri konkretnih dejavnostih, v nobenem primeru pa niso za ohranjanje za statusa quo.

Seidl (2000) je na območju Mestne občine Celje raziskoval lastniške razmere v gozdovih, razglašanih za gozdove s posebnim namenom, odnos lastnikov do gozda, njihovo pripravljenost za prodajo gozda in njihova pričakovanja za nadomestila pri gospodarjenju. Raziskava je pokazala, da leta 2000 60 % lastnikov gozdov v območju zelenega pasu Celja svojega gozda ni bila pripravljena prodati. Prodali bi ga predvsem prebivalci, ki živijo v bloku, mlajše generacije lastnikov ter lastniki z nižjimi dohodki. Nekateri, predvsem starejši lastniki gozdov pa so izrazili bojazen, da jim bo občina gozd kar vzela. Med razlogi proti prodaji pa Avtor ugotavlja, da lastniki nimajo interesa prodaje zaradi navezanosti na gozd, uporabe gozda, nizke odkupne cene ali pa so mnenja, da bodo zaradi izgradnje ceste in širjenja mesta lahko bolje unovčili vrednost njihove parcele (Seidl, 2000).

Podobno raziskava je bila izvedena tudi leta 2003 med lastniki gozdov na severnem obrobju Celja, razglašanih za gozdove s posebnim namenom. Hren (2003) v raziskavi ugotavlja lastniške in posestne razmere v gozdovih s posebnim namenom, odnos lastnikov do gozda ter pripravljenost na prodajo gozda. Tudi na severnem območju Celja je raziskava pokazala, da so lastniki precej odvisni od gozda. Iz njega pridobivajo drva za kurjavo ter les za domačo uporabo, nudi jim pa tudi določeno socialno varnost. Večina (kar 75 %) lastnikov ni pripravljena prodati svojega gozda bodisi zaradi nizke cene bodisi ekonomske odvisnosti od gozda (Hren, 2003).

V letu 2006 je bila narejena raziskava o mnenju javnosti o mestnih gozdovih Celja (Skale, 2006). S pomočjo štetja in anketiranja obiskovalcev mestnih gozdov se je raziskalo mnenje uporabnikov, predlogi morebitnih izboljšav in število obiskovalcev v mestnih gozdovih. Odgovori anketirancev poudarjajo velik problem onesnaževanja mestnih gozdov s smetmi, ki jih obiskovalci odmetavajo v gozdovih. Tako je na vprašanje, kaj jih najbolj moti v gozdovih, večina anketirancev poudarila prav onesnaženost. Zato si velik delež vprašanih v mestnih gozdovih želi dodatnih smetnjakov, starejši pa tudi dodatnih klopi. Po mnenju Skaleta (2006)

so za takšno stanje delno krivi upravljavci, saj neredno čistijo koše za smeti in tako obiskovalcem ne omogočijo pravih odlaganja smeti (Skale, 2006).

Verlič je v letu 2006 naredil podobno raziskavo na območju ljubljanskega Rožnika z namenom prikazati stanje rekreacijske rabe gozda in izpostaviti vpliv lastniške sestave gozdov pri razvoju rekreacije. V raziskavi je snemal že obstoječe poti in anketiral rekreativne obiskovalce gozdov na izbranem območju. Verlič v sklepih ugotavlja, da ima Rožnik pomembno vlogo za okoliške prebivalce, saj ponuja veliko gozdnih poti (izmerjena gostota je 330 m/ha), ki jih obiskovalci uporabljajo za oddih in rekreacijo. V raziskavi je izpostavil tudi negotovo lastniško strukturo, ki zaradi majhnosti parcel ter velikega števila lastnikov in solastnikov otežuje gospodarjenje v gozdu. Meni, da se bo v prihodnje problem še povečal, saj se z dedovanjem parcele dodatno delijo in se s tem posledično povečuje število lastnikov (Verlič, 2006).

1.4 Predstavitev območja

Mesto Celje leži na jugovzhodnem delu Celjske kotline na sotočju rek Savinje in Voglajne. Kot tretje največje slovensko mesto po številu prebivalcev (Največja naselja ..., 2013) je pomembno središče na križišču železniških prog ter cest proti Ljubljani, Mariboru, Koroški, Zasavju ter Posavju.

Pred prvimi človeškimi posegi v prostor je bilo območje mesta Celje z okolico skoraj v celoti poraščeno z gozdom. Prevladovali so hrastovi gozdovi z belim gabrom na manj rodovitnih tleh in gozdovi rdečega bora v nižinskem predelu. Višje, kjer so tla bolj kislja, so uspevali bukovki gozdovi (Hostnik, 1991).

Mesto Celje je sicer z gozdom povezano že več kot 500 let, saj so že Celjski grofje mestu podarili 170 ha velik primestni gozd v Pečovniku, katerega les je ljudem vrsto stoletij služil za gradnjo ter obnovo hiš po pogostih požarih in za utrjevanje mestnega obzidja (Košutnik, 2013). V začetku 19. st. so v Celju zasadili prvi drevored in nato sredi stoletja pogozdili Jožefov hrib. Vendar je gozd Celjanom pomenil še nekaj več. Leta 1858 so začeli snovati današnji mestni park ob Savinji. Kasneje so tudi začeli urejati sprehajalne poti po negovanih tratoah, ki so jih s časoma razširili na gozdna pobočja. Leta 1885 je mestna občina kupila 10 ha veliko gozdno posest na pobočju nad mestnim parkom, kjer so uredili poti, pod večjimi drevesi postavili klopi, razgledišča ter paviljone, imenovane po znanih meščanih. Leta 1909 so na Anskem vrhu zgradili razgledni stolpič in uredili sprehajalne poti tudi na Jožefov hrib. Med obema vojnoma so bile poti še vedno lepo vzdrževane, opustili pa so razgledne paviljone. Po vojni, leta 1957, so na pobočju grajskega hriba zgradili Pelikanovo pot (Orožen, 1973). V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja pa je mestna občina v rekreacijske namene uredila območje Petrička (Cimperšek, 1997).

Gozdovi južnega obrobja mesta v neposredni bližini mesta pokrivajo gričevnat teren od občinske meje pri Levcu na zahodu vse do Teharja na vzhodu. Sem spadajo gozdovi zahodnih Lisc, Petrička, Homa, Anskega vrha ter Miklavškega in Grajskega hriba do Osence in Jelovškega hriba. Na tem območju so se gozdovi ohranili predvsem zaradi neprimerne terena za drugo vrsto rabe tal. Prevladujejo kislja rjava tla in starejši sestoji gozdov (Hostnik, 1991).

Gozdovi severnega obrobja mesta predstavljajo strnjene gozdne površine, kjer na blago valovitem terenu prevladujejo sestoji smreke, bora in delno hrasta. Obsegajo območje, ki poteka od severnega obrobja mesta do Šmartinskega jezera. Gozdovi so prostorsko razdeljeni na vzhodni del med naselji Lahovna, Šmarjeta, Prekorje in Škofja vas ter zahodni del, ki obsega območje med naselji Lokrovec, Lopata, Gorica in Slatina (Hostnik, 1991). Lahka dostopnost, neposredna bližina ter velika razparceliranost so v preteklosti botrovali k intenzivnemu izkoriščanju in neustreznemu gospodarjenju z gozdom severnega obrobja mesta (Skale, 2006).

Na južnem mestnem obrobju celjska občina kot lastnica gozdov in Zavod za gozdove Slovenije zadnje desetletje in pol sodelujeta z namenom, da bi razvili meščanom dostopnejši urbani gozd. Na 100 ha gozdnih površin, ki jih je občina večinoma odkupovala od leta 1997, so na novo uredili 14 km gozdnih poti, ki imajo rekreacijsko in izobraževalno vlogo za šolarje in prebivalce mesta Celje. Podobno želijo z naslednjim projektom obiskovalcem približati tudi urbane gozdove na severni strani mesta, kjer je večina gozdnih površin v zasebni in ne v občinski lasti (Hostnik, 2004).

Slika 1: Urbani gozdovi Celja, ki so razglašeni kot gozdovi s posebnim namenom (Vir: Simončič. in Matijašič, 2013).

Na karti so s svetlo zeleno barvo označene površine urbanih gozdov severnega in južnega obrobja mesta.

2 Metode dela

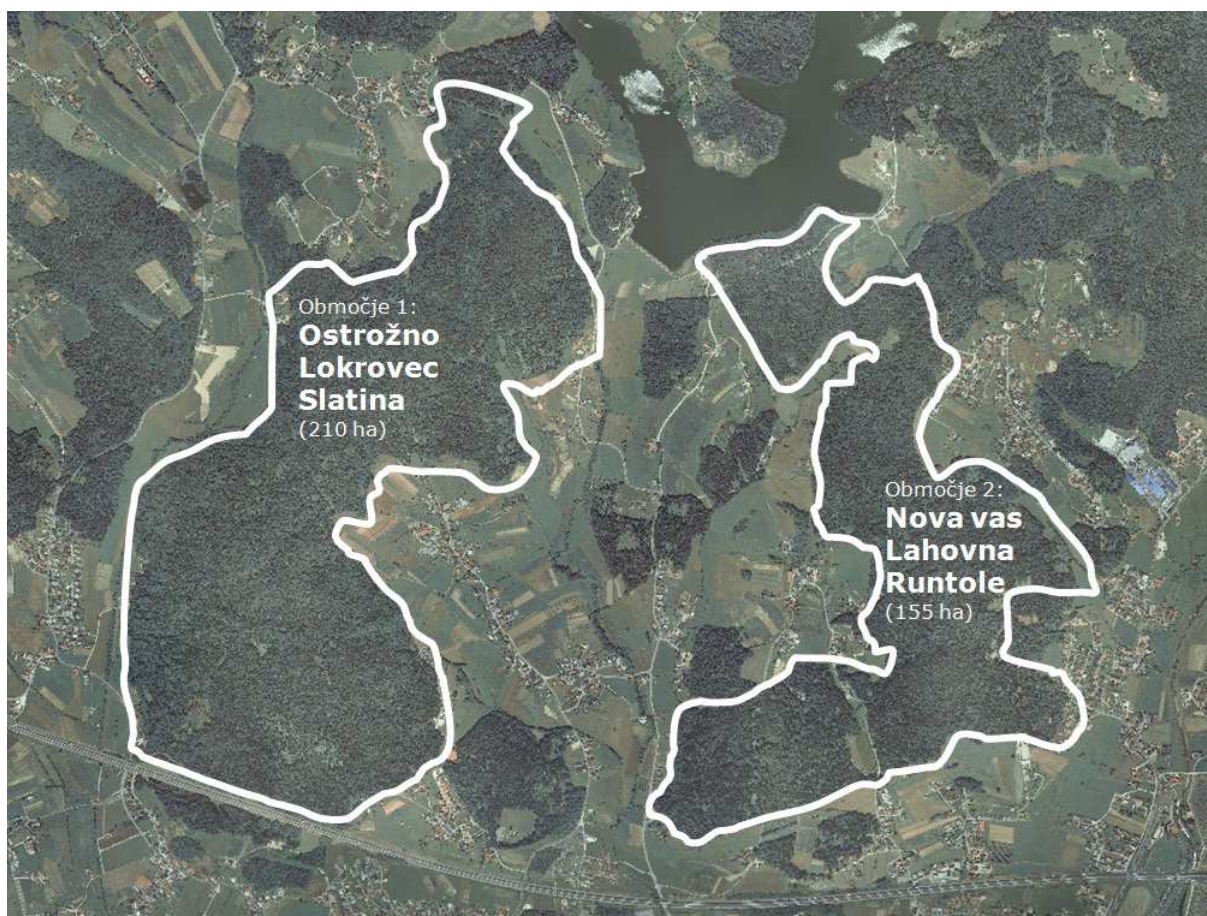
V sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije, Krajevno enoto Celje, smo v okviru evropskega projekta SylvaMED (SylvaMED, 2013) izvedli raziskavo z namenom ugotoviti stanje urbanih gozdov z vidika rekreacijske rabe na izbranem območju ter mnenje zasebnih lastnikov o tem. Raziskovalno območje je bilo izbrano na osnovi rekreacijskega potenciala območja, saj se le-to razprostira med urbanim delom in Šmartinskim jezerom kot tradicionalno priljubljenim rekreacijskim ciljem prebivalcev Celja. Drugi razlog za izbiro tega območja je bila prevladujoča zasebna posest z velikim številom lastnikov in posledično veliko razdrobljenostjo. Kljub temu da so glede na predhodne ocene stanja gostote različnih poti ti gozdovi relativno močno obremenjeni z rekreacijo, na obeh izbranih območjih praktično ni gozdov v javni lasti.

Uporabili smo naslednje metode dela:

- Kartiranje in snemanje že obstoječe gozdne prometne infrastrukture z GPS napravo na izbranem območju urbanih gozdov, ki so pretežno v zasebni lasti.
- Urejanje pridobljenih podatkov, izdelava pregledne karte ter analiza podatkov glede na vnaprej opredeljene tipe gozdnih poti.
- Anketiranje izbranih lastnikov gozda z osebnimi intervjuji na osnovi vnaprej pripravljenega vprašalnika ter analiza zbranih podatkov.

2.1 Kartiranje in snemanje že obstoječe gozdne infrastrukture

Snemanje že obstoječe gozdne infrastrukture je potekalo po urbanih gozdovih severnega obrobja Celja, ki ležijo med avtocestnim krakom Celje–Arja vas in Šmartinskim jezerom. Raziskovalno območje se nahaja na ravninskem ter rahlo hribovitem delu Celjske kotline in smo ga zaradi geografskih razlik razdelili na zahodni in vzhodni del. Gozdno območje zahodnega dela izbranega območja, ki je veliko 210 ha, se razprostira v bližini naselja Lokrovec in ga pogosto imenujejo Lokrovška hosta. Vzhodno območje, velikosti 155 ha, pa se razprostira med naselji Nova vas, Lahovna in Runtole ter se imenuje Lahovna hosta.

Slika 2: Opredeljeno raziskovalno območje (Vir: Simončič in Matijašič, 2013).

Na skupno 365 ha velikem območju smo morali posneti vso gozdno infrastrukturo, ki se lahko uporablja tudi v rekreacijske namene.

Za pregled terena in snemanje poti smo uporabil GPS (Global Positioning System) napravo Garmin GPSMAP 62s, s katero smo prehodili vse obstoječe poti, gozdne ceste, vlake ter steze, ki so bile široke vsaj 0,5 m. GPS naprava je bila nastavljena tako, da je shranjevala koordinate že prehojenega območja. Vse posnete poti je bilo treba na terenu tudi ovrednotiti, oziroma razporediti v različne skupine glede na velikost in uporabnost poti. Obstoječo gozdno infrastrukturo smo glede na njeno širino in namembnost razdelili na naslednje štiri vrste:

- steze (ozka pot širine od 0,5 m do 1 m),
- poti (širine med 1,1 m in 2 m),
- vlake (neutrjene, širine med 2,1 m in 3 m, v osnovi namenjene vlačanju lesa s traktorjem) in
- gozdne ceste (utrjene z gramozom, širše od 3 m, v osnovi namenjene prevozu lesa s kamionom).

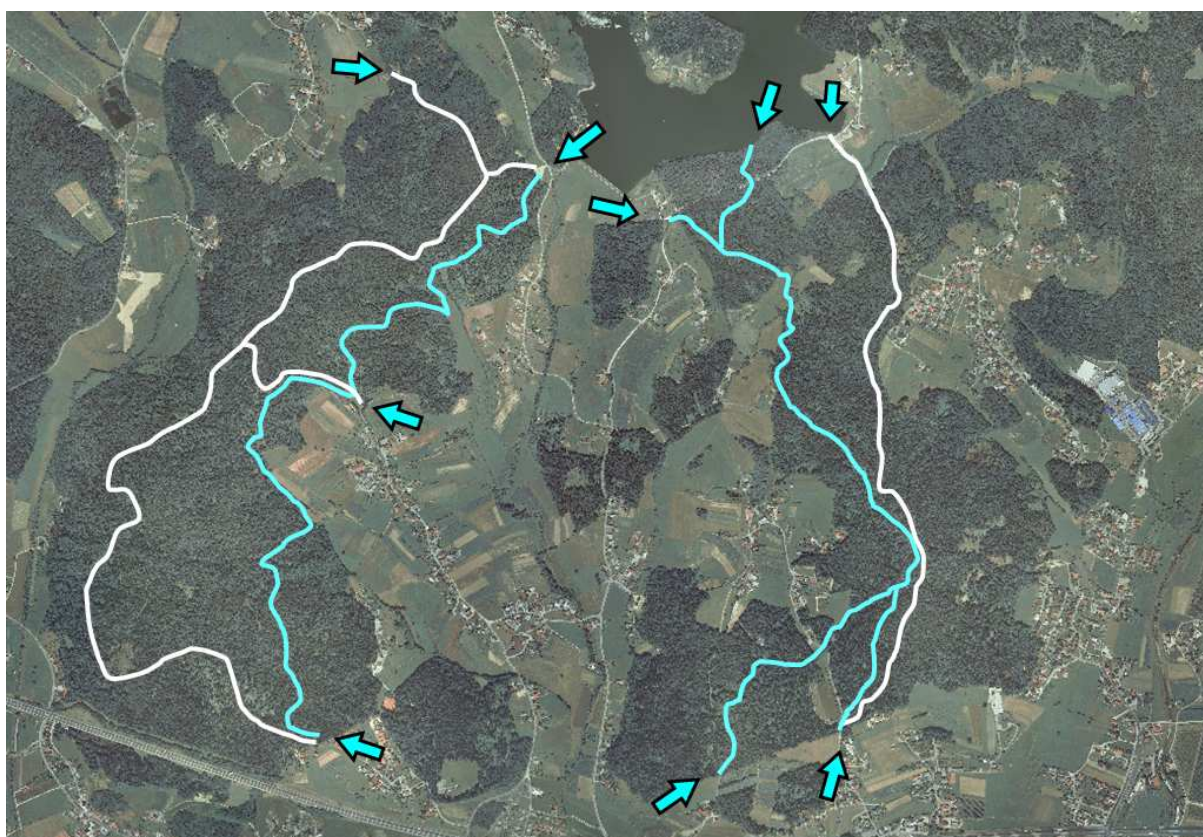
Slika 3: Vrste obstoječe gozdne infrastrukture (Vir: Avtor, 2014).

Da bi vedeli, katero pot smo že posneli, smo si pomagali z GPS napravo, ki v svoj spomin shranjuje že prehojene poti. Ko pa smo prišli na razpotja, smo v napravi označili točko »mark« in se kasneje vrnili ter posneli še preostalo pot.

Po vsakem terenskem snemanju smo podatke ob pomoči računalniških programov MapInfo in MPX Professional prenesli z GPS naprave v računalnik. Nato smo podatke obdelali ter, če je bilo potrebno, natisnili delovno karto že posnetih poti in križišč. Tako smo se ob pomoči karte vrnili na označeno razpotje in po snemanju poti točko prečrtali. Postopek smo ponovili tolikokrat, dokler z delovne karte nismo prečrtali vseh križišč. Izbrana metoda je bila dovolj natančna, v gozdu smo se lažje orientirali in ni vzela veliko časa.

2.2 Anketiranje

Zaradi velikega števila lastnikov gozdov na izbranem raziskovalnem območju (skupaj 220, s solastniki pa več kot 300) so raziskovalci Zavoda za gozdove Slovenije predhodno zmanjšali število anketiranih lastnikov na način, da so na osnovi kartirane obstoječe infrastrukture v prostor umestili navidezno traso štirih optimalnih rekreacijskih poti (dve sprehajalni in dve kolesarski), ki po obeh izbranih gozdnih območjih potekajo od roba mesta do Šmartinskega jezera. Skupna dolžina tras je 13,6 km, od tega 6,9 km sprehajalnih in 6,7 km kolesarskih poti. Trase izbranih poti potekajo po 216 gozdnih parcelah. Anketiranje je bilo izvedeno samo pri lastnikih, katerih gozdne parcele ležijo v pasu 50 m od izbranih tras poti. Slednje naj bi bile v prihodnosti urejene z markacijami, vstopnimi mesti in informacijskimi tablami.

Slika 4: Trase štirih potencialnih rekreacijskih poti od mesta Celje do Šmartinskega jezera (Vir: Simončič in Matijašič, 2013).

Z modro barvo so označene pešpoti dolžine 6,9 km, z belo pa kolesarske poti s skupno dolžino 6,7 km. Puščice označujejo vstopne točke.

Anketni vprašalnik je zajemal 32 vprašanj v štirih vsebinskih sklopih.

Tipi vprašanj, ki so bili uporabljeni v anketnem vprašalniku:

- spraševanje po podatkih udeležencev,
- izbirno vprašanje (možnih je več odgovorov),
- ocenjevalna lestvica (od 1 do 5) in
- odprti tip vprašanja (Moja anketa ..., 2013).

Ciljna skupina anketirancev je bila točno določena. Anketirani so bili lastniki zemljišč v raziskovalnem območju, katerih gozdne parcele se razprostirajo v 50-metrskem pasu ob trasah štirih opredeljenih potencialnih poti. Vse ankete so bile narejene osebno, saj smo izbranega lastnika gozda obiskal na domu in se, če je bil pripravljen odgovarjati, pogovorili o anketnih vprašanjih. Pot smo opravljali z avtomobilom, ker večina lastnikov živi v mestu Celje z okolico.

Vsi izbrani lastniki so bili pred anketiranjem s strani Zavoda za gozdove Slovenije, Krajevne enote Celje, pisno obveščeni o našem prihodu in kratki vsebini raziskave (*Priloga A*). S predhodnim obveščanjem smo anketirance lažje pridobili k sodelovanju, saj so vedeli, da gre za točno določeno raziskavo, ki se nanaša na njihovo lastnino. Predhodno obvestilo je veliko pripomoglo pri začetnih stikih z lastniki in njihovem razumevanju našega prihoda.

V času anketiranja, ki je potekalo v mesecu aprilu in maju leta 2013, smo obiskali 91 izbranih lastnikov gozdov in opravili 81 razgovorov. Osem lastnikov ni hotelo sodelovati v raziskavi, dva pa sta pokojna, njuna dediščina pa še ni razrešena.

Med pogovorom smo lastnikom zastavljali vprašanja iz štirih različnih sklopov. Prvi del ankete je namenjen ugotavljanju odnosa lastnikov do gozdov in gozdarstva, v drugem delu smo se pogovarjali o lastnikovem gozdu in odnosu do rekreativnih obiskovalcev, v zadnjem delu pa izvedli metodo kontingenčnega vrednotenja. Slednja ni del raziskave v okviru diplomske naloge. Prav tako smo zabeležili vse pripombe, ki so jih imeli anketirani lastniki in se niso nanašale na zastavljena vprašanja.

Ker je anketni vprašalnik sestavljen za potrebe projekta SylvaMED, smo za raziskavo za diplomsko nalogo uporabili samo 19 od 32 zastavljenih vprašanj. Anketni vprašalnik je dodan v *Prilogi B*.

Odgovore lastnikov smo nato uredili z računalniškim programom Microsoft Office Excel 2007, ki je namenjen obdelavi podatkov.

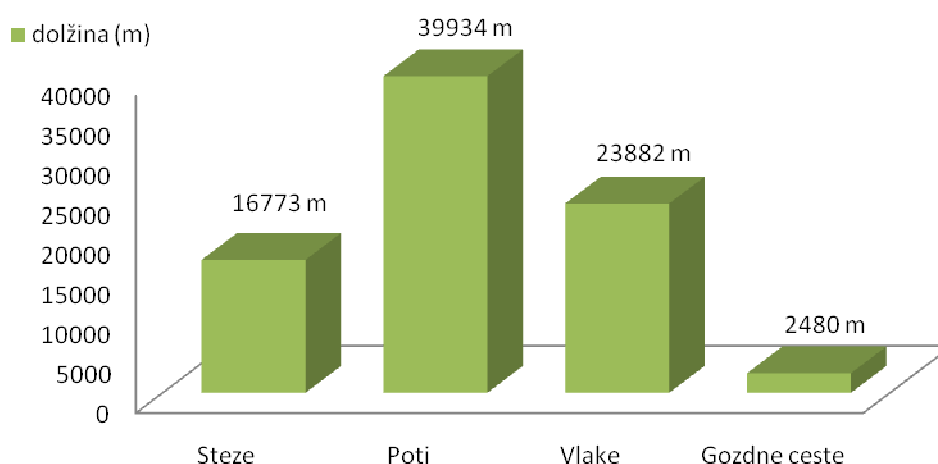
3 Rezultati

3.1 Snemanja poti

Na celotnem raziskovalnem območju v Lokrovški in Lahovni hosti smo v letu 2012 posneli 83 km gozdnih prometnic, ki smo jih razdelili v štiri različne tipe po širini in uporabnosti.

Preglednica 1: Dolžina in gostota gozdne infrastrukture po posameznih vrstah

Vrsta infrastrukture	Širina (m)	Dolžina (m)	Gostota (m/ha)
Gozdne ceste	3+	2.481	6,8
Vlake	2,1 – 3	23.882	65,4
Poti	1,1 – 2	39.934	109,4
Steze	0,5 – 1	16.773	45,9
Skupaj		83.070	227,6

Graf 1: Izmerjena gozdna infrastruktura.

Graf 1 prikazuje izmerjeno dolžino poti glede na vrsto infrastrukture. Največ, kar polovica vse izmerjene infrastrukture je gozdnih poti, ki obsegajo skoraj 40 km, nato sledijo gozdne vlake, ki jih je nekaj manj kot 24 km, in steze s 16,5 km. Najmanj je bilo izmerjenih urejenih gozdnih cest.

Preglednica 2: Dolžina in gostota glede na vrsto načrtovane in nenačrtovane gozdne infrastrukture.

Vrsta infrastrukture	Dolžina (m)	Gostota (m/ha)
Načrtovana (gozdne ceste in vlake)	26.362	74,8
Nenačrtovana (poti in steze)	56.707	155,3

Gostota vse izmerjene gozdne infrastruktura je 227,6 m/ha, kar pomeni, da čez en hektar gozda tečejo povprečno dve do tri poti, oziroma na vsakih 43 metrov druga pot. Vso to gozdno infrastrukturo delimo glede na nastanek: na načrtovane in nenačrtovane poti. Med načrtovano gozdno infrastrukturo štejemo tiste gozdne prometnice, ki so namenjene gospodarjenju gozdov z vidika spravila in prevoza lesa, kot so gozdne ceste in vlake, ki jih je na omenjenem območju skupaj 26,362 km, kar je 31,7% vse posnete gozdne infrastrukture. Nenačrtovane prometnice pa niso namenjene spravilu lesa, ampak so ustvarjene predvsem s strani obiskovalcev za rekreativne namene. Mednje štejemo poti in steze, ki jih je na raziskovanem območju 56,707 km (68 %), ter niso vzdrževane in označene.

Med snemanjem poti smo opazovali tudi različne dejavnike v gozdu, ki nam lahko pomagajo pri ugotavljanju razširjenosti rekreacijske funkcije gozda. Zato smo bili pozorni na število obiskovalcev v gozdu, izhojenost gozdne infrastrukture, odpadke in iztrebke ter razne sledi, ki so posledica človekove prisotnosti na območju. Tako smo na raziskovanem območju opazili tudi veliko število različnih neuradnih označb, ki kažejo na močno rekreacijsko rabo območja.

Slika 5: Neuradne oznake in markacije, ki so jih sami naredili obiskovalci (Vir: Avtor, 2014).

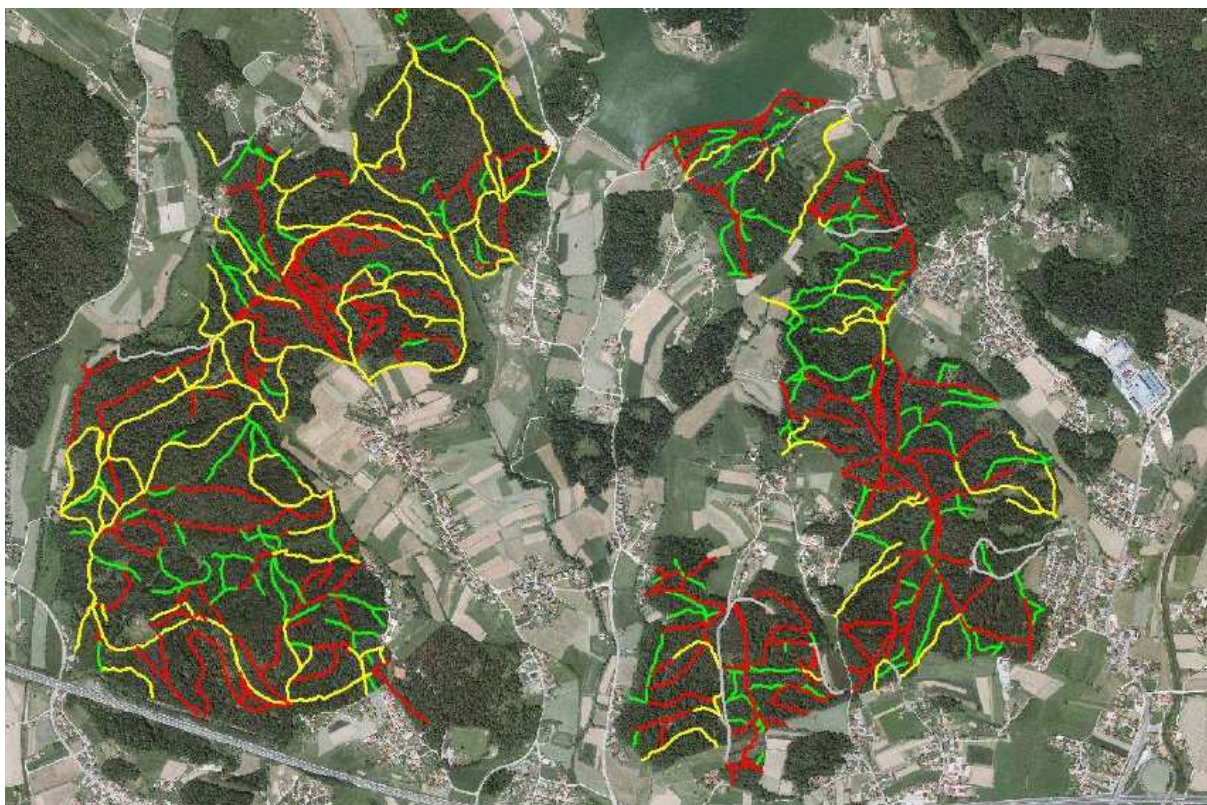
Slika 5 prikazuje neuradne označbe na raziskovanem območju, namenjene lažji orientaciji v gozdu. Med terenskim snemanjem poti pa smo opazili tudi veliko število različnih označb, ki so si jih obiskovalci sami naredili za lažjo prepoznavnost in orientacijo po priljubljenih območjih.

3.2 Izdelava karte obstoječih poti

Po končani fazi snemanja poti je bila izdelana delovna karta že obstoječih poti, ki so bile posnete na raziskovanem območju. Vse so zaradi nazornejše predstavitve razvrščene po barvah.

- Skoraj 40 km dolžine gozdne infrastrukture zavzemajo poti širine od 1 m do 2 m in so na karti vrisane z rdečo barvo.
- Z rumeno barvo so prikazane gozdne vlake širine od 2 m do 3 m, ki so primerne za dostop s traktorjem in odvoz lesa iz gozda. Na raziskovanem območju jih je nekaj manj kot 24 km.
- Steze so široke med 0,5 m in 1 m. Jih je okoli 17 km in so označene s svetlo zeleno barvo.
- Na raziskovalnem območju smo evidentirali najmanj gozdnih cest, skupaj 2,5 km. Za gozdne ceste, ki so na karti označene s sivo, je značilna utrditev z gramozom in širina 3 m ali več.

Karta že obstoječih poti je izdelana z računalniškim programom MapInfo in MPX Professional. Za osnovo smo uporabili orto-foto posnetek Geodetske uprave Republike Slovenije.

Slika 6: Prisotnost in razporeditev gozdne infrastrukture na izbranem območju (rezultat raziskave) (Vir: Avtor, 2014).

LEGENDA: gozdne ceste, vlake, poti, steze.

3.3 Anketiranje

Rezultati anketiranja so zaradi različnih tem vprašanj razdeljeni v štiri sklope:

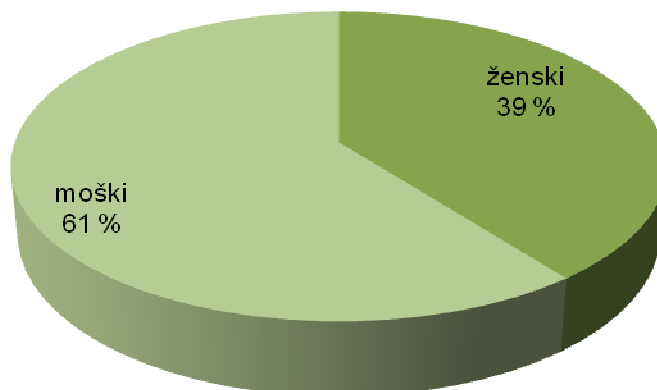
- osebni podatki anketirancev,
- odnos lastnikov do gozdov,
- vprašanja, povezana z lastnikovim gozdom, in
- mnenje lastnikov gozdov o rekreativnih obiskovalcih, ki se gibajo po njihovem gozdu.

Za raziskavo je bilo uporabljenih 19 od 32 vprašanj anketnega vprašalnika. Skupno smo pridobili odgovore od 81 lastnikov gozdov.

Rezultati ankete so predstavljeni v grafični obliki s pomočjo tortnih in stolpčnih grafov, narejenih v programu Microsoft Office Excel 2007.

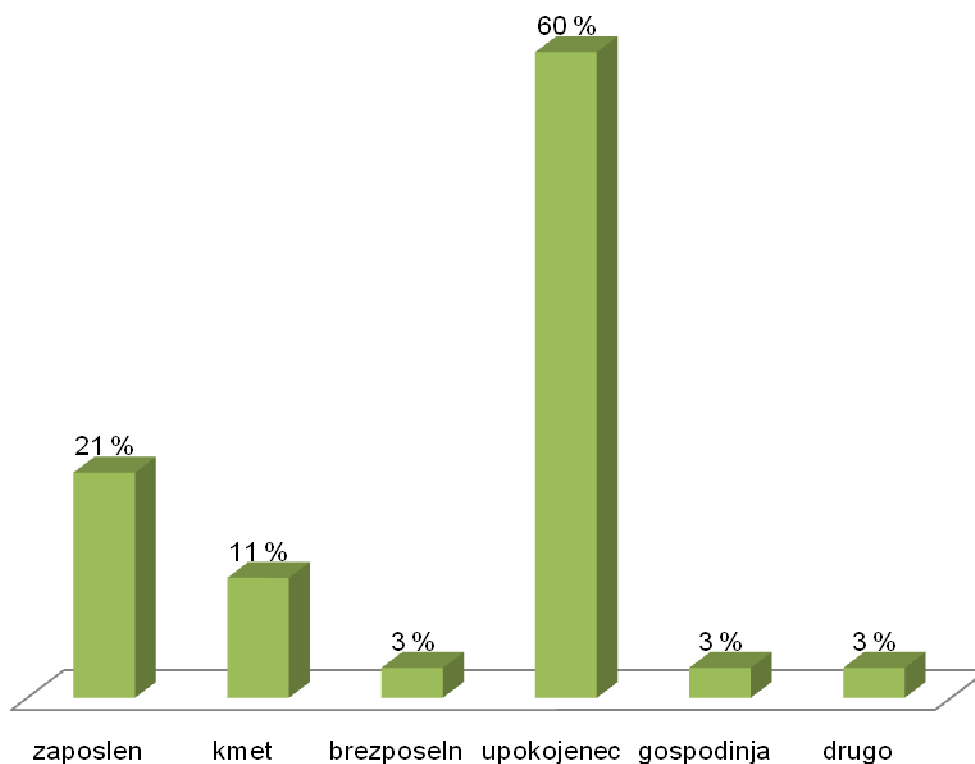
3.3.1 Družbene značilnosti (splošni podatki anketirancev)

Spol anketiranca:

Graf 2: Spol anketiranca.

V anketo je bilo vključenih dve tretjini moških in ena tretjina žensk.

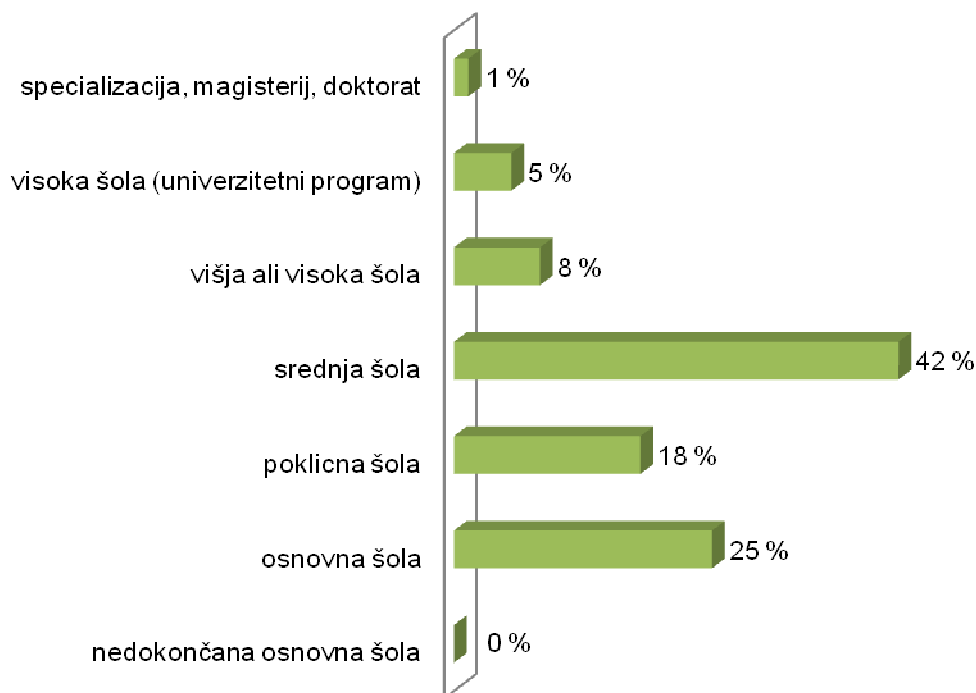
Kakšen je vaš formalni status (izberite eno možnost)?

Graf 3: Formalni status lastnika.

Med anketiranimi lastniki gozdov so najbolj zastopani starejši prebivalci, saj je kar 60 % vprašanih že v pokoju. 11 % lastnikov gozdov se ukvarja s kmetijstvom in imajo status kmeta, ostalih 21 % pa je zaposlenih v drugih panogah. V času anketiranja so bili brezposelni 3 % lastnikov. Na anketni vprašalnik pa sta odgovarjali tudi 2 gospodinji (3 %) ter 2 študenta (3 %).

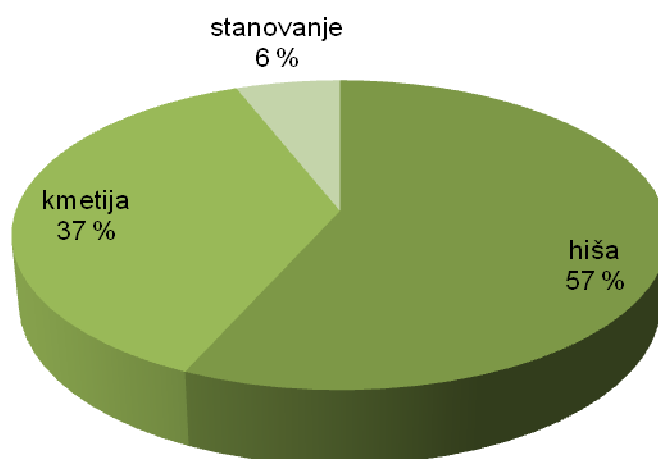
Zaradi velikega deleža že upokojenih lastnikov je pričakovana tudi višja povprečna starost anketirancev, ki je kar 61,3 leta. Po podatkih SURSa iz leta 2011 (Starostna struktura ..., 2013) je to skoraj 20 let več kot povprečna starost prebivalcev mesta Celje, ki je 42,7 let.

Kakšna je stopnja vaše izobrazbe?

Graf 4: Stopnja izobrazbe.

Izobrazbena struktura lastnikov gozdov je primerljiva s povprečjem za Savinjsko statistično regijo. Izstopa le visok delež vprašanih s srednješolsko izobrazbo, ki je več kot 40 %, v regiji pa samo 28 % (Izobrazbena struktura ... 2013). 43 % anketirancev ima izobrazbo, nižjo od srednje šole. Tako ima osnovno šolsko izobrazbo 25 % vprašanih, 18 % lastnikov pa ima narejeno poklicno šolo. 13 % vseh anketiranih lastnikov ima višjo ali visokošolsko izobrazbo, 1 % pa akademsko.

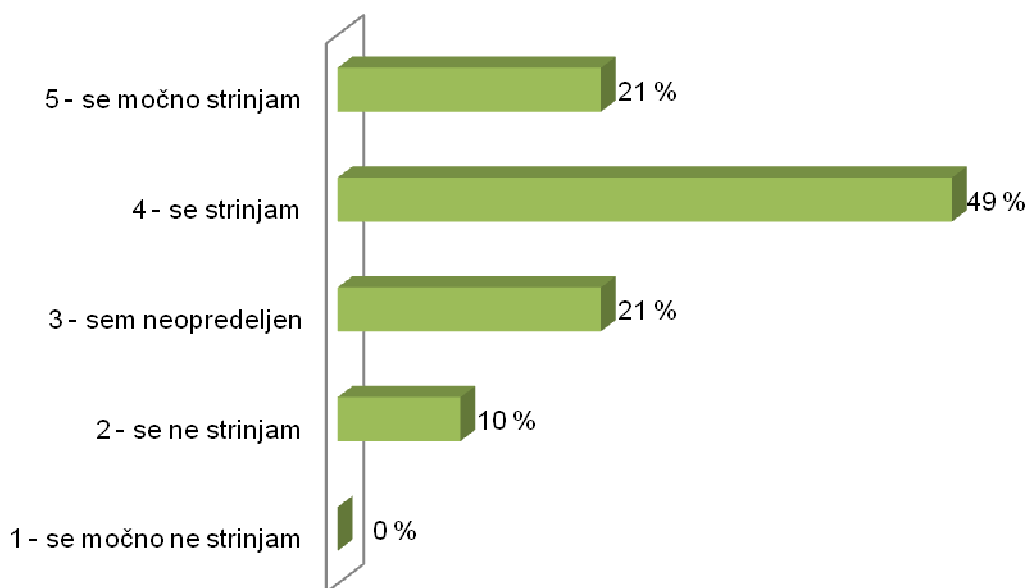
Stanovanje anketiranih:

Graf 5. Način bivanja.

Več kot polovica anketiranih lastnikov (57 %) živi v hiši, 6 % jih prebiva v stanovanju oziroma bloku, 37 % anketiranih pa živi na kmetiji in se delno ukvarja s kmetovanjem. Ti podatki so bili zabeleženi pri vsakem anketirancu posebej in niso del anketnega vprašalnika. Čeprav gre za gozdove na obrobju mesta, večina lastnikov izhaja iz bližnjih naselij.

3.3.2 Odnos do gozda

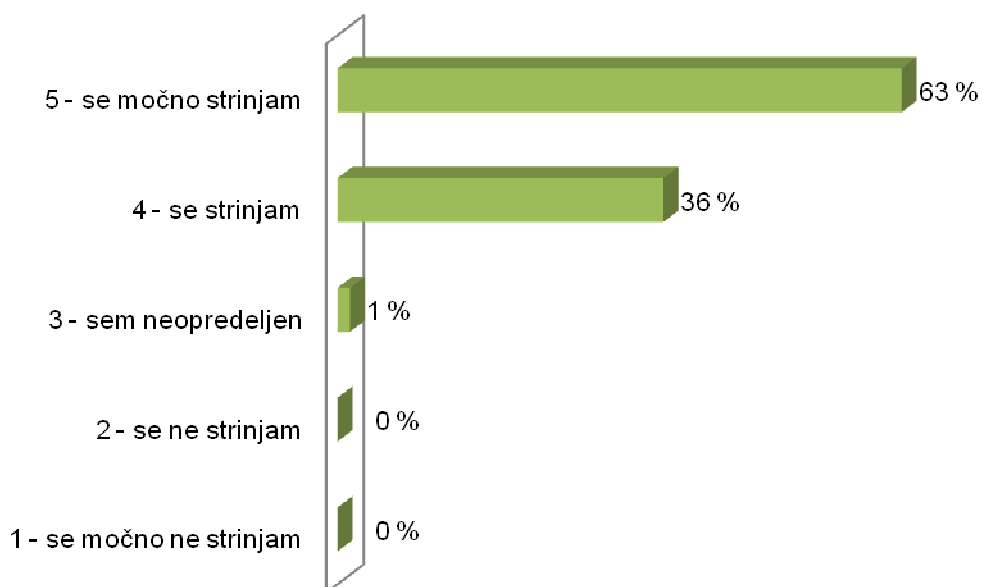
Izraženo mnenje o izjavi: **Slovenija je po ohranjenosti in naravnem stanju gozdov med vodilnimi državami v Evropi.**

Graf 6: Mnenje o izjavi: Slovenija je po ohranjenosti in naravnem stanju gozdov med vodilnimi državami v Evropi.

Z izjavo o ohranjenosti in naravnem stanju slovenskih gozdov v primerjavi z ostalimi evropskimi državami se je strinjalo oz. močno strinjalo 70 % vseh vprašanih. 21 % je ostalo neopredeljenih, 10 % lastnikov gozdov pa se s to izjavo ne strinja. Tako ugotavljamo, da se dve tretjini vprašanih zaveda dejstva, da je Slovenija glede na poraščenost z gozdnimi površinami med vodilnimi državami v Evropi.

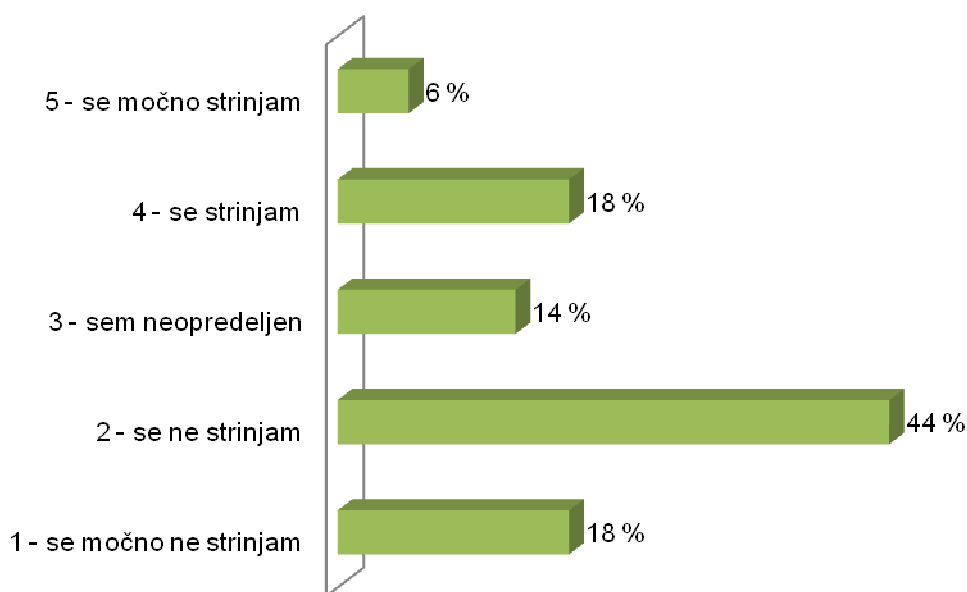
Izraženo mnenje o izjavi: **Vsi gozdovi, ne glede na lastništvo, imajo javni pomen in so pomembni za zagotavljanje zdravega in kvalitetnega bivalnega okolja.**

Graf 7: Mnenje o izjavi: Vsi gozdovi ne glede na lastništvo imajo javni pomen in so pomembni za zagotavljanje zdravega in kvalitetnega bivalnega okolja.

Velika večina lastnikov (99 %) se zaveda, da imajo tudi njihovi gozdovi pomembno javno vlogo v smislu zagotavljanja zdravega in kvalitetnega bivalnega okolja. S to izjavo se močno strinjata kar dve tretjini anketirancev.

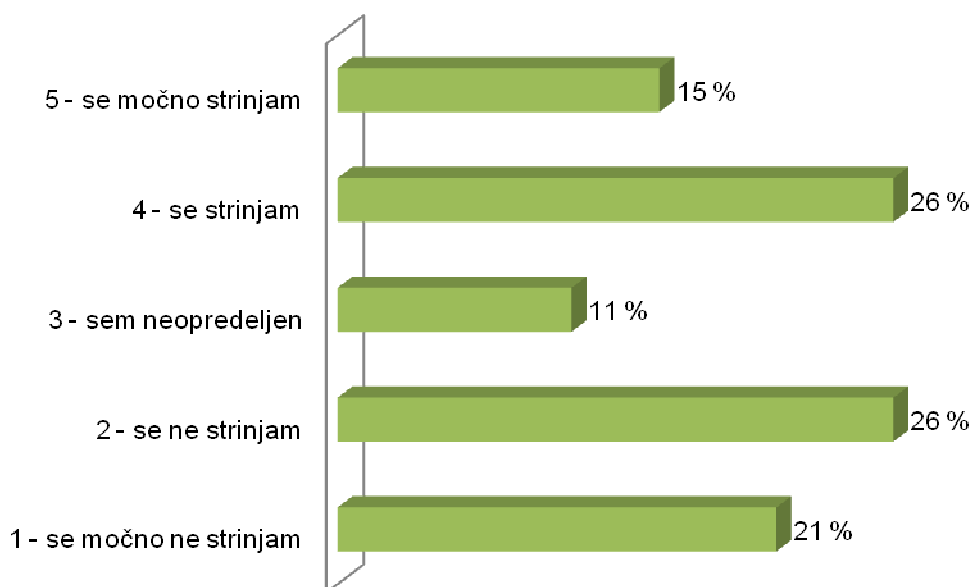
Izraženo mnenje o izjavi: **Slovenija naj izkoristi svoje gozdove danes, da bi povečala zaposlenost in življenjski standard, ne glede na posledice za okolje.**

Graf 8: Rezultati mnenja o izjavi: Slovenija naj izkoristi svoje gozdove danes, da bi povečala zaposlenost in življenjski standard, ne glede na posledice za okolje.

S prekomernim izkoriščanjem gozdov in gozdnih dobrin do te mere, da se povzroča škoda v gozdnih ekosistemih, se ne strinjata dve tretjini (62 %) lastnikov gozdov. Nekaj manj kot 25 % lastnikov pa meni, da bi morali zdaj izkoristiti gozdove in si s tem izboljšati življenjski standard, ne glede na okoljske posledice. 14 % vprašanih se do te izjave ni opredelilo.

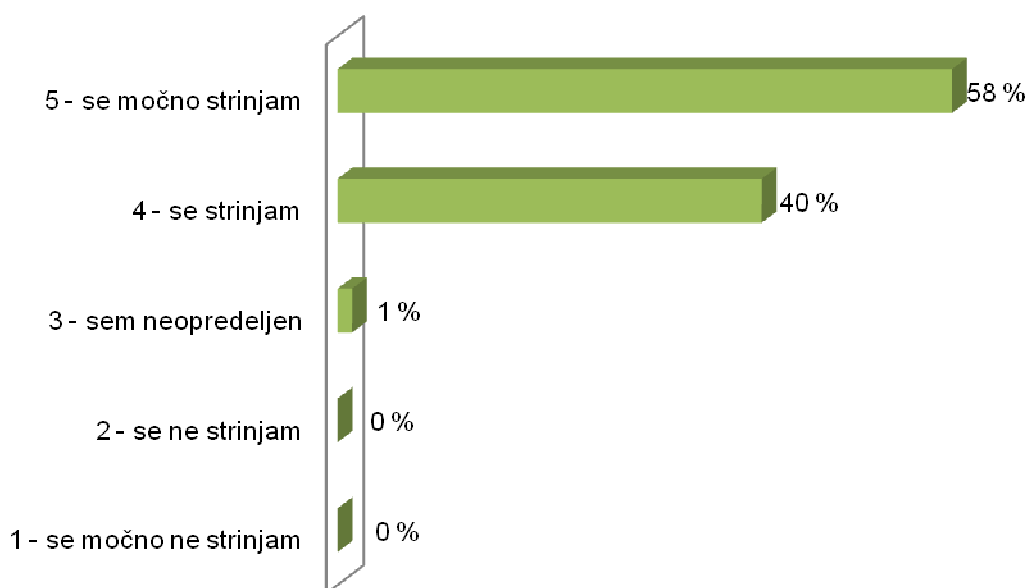
Izraženo mnenje o izjavi: **Prav je, da zakon dovoljuje prost dostop in gibanje po vseh gozdovih.**

Graf 9: Rezultati mnenja o izjavi: Prav je, da zakon dovoljuje prost dostop in gibanje po vseh gozdovih.

Z zakonom o gozdovih, ki dovoljuje prost dostop in gibanje po vseh gozdovih, se strinja skoraj polovica (41 %) vseh vprašanih lastnikov gozdov. Prav tolikšno število vprašanih (47 %) se s tem istim zakonom zaradi različnih razlogov ne strinja. Nekaj več kot 10 % anketiranih pa se pri tej izjavi ni opredelilo.

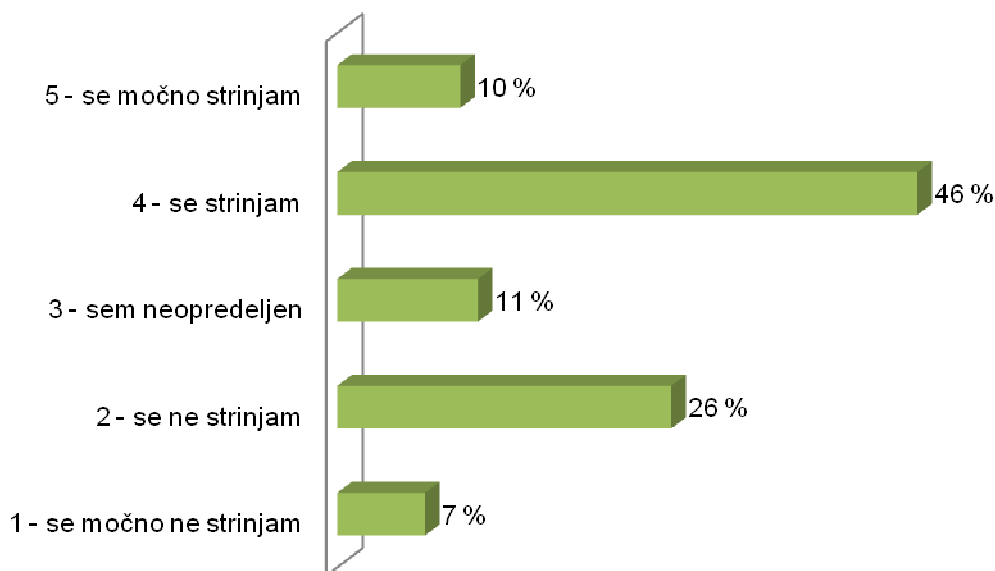
Izraženo mnenje o izjavi: **Gozdovi v okolici mest so pomembni zaradi ekoloških in socialnih funkcij, na primer zaradi zmanjševanja škodljivih vplivov onesnaženega zraka, povečevanja življenjske pestrosti, pozitivnega vpliva na mestno klimo in rekreacije prebivalcev v naravnem okolju.**

Graf 10: Rezultati mnenja o izjavi: Gozdovi v okolici mest so pomembni zaradi ekoloških in socialnih funkcij, na primer zaradi zmanjševanja škodljivih vplivov onesnaženega zraka, povečevanja življenjske pestrosti, pozitivnega vpliva na mestno klimo in rekreacije prebivalcev v naravnem okolju.

Večina lastnikov (98 %) meni, da so gozdovi v okolici mest pomembni zaradi ekoloških in socialnih funkcij. S to izjavo se noben lastnik ne strinja, 1 % vprašanih je ostal neopredeljen. Kar 58 % anketiranih je odgovorilo, da se z izjavo o pomembnosti gozdov v okolici mest močno strinjajo.

Izraženo mnenje o izjavi: **Proizvodnja lesa v teh gozdovih je manj pomembna kot v drugih gozdovih.**

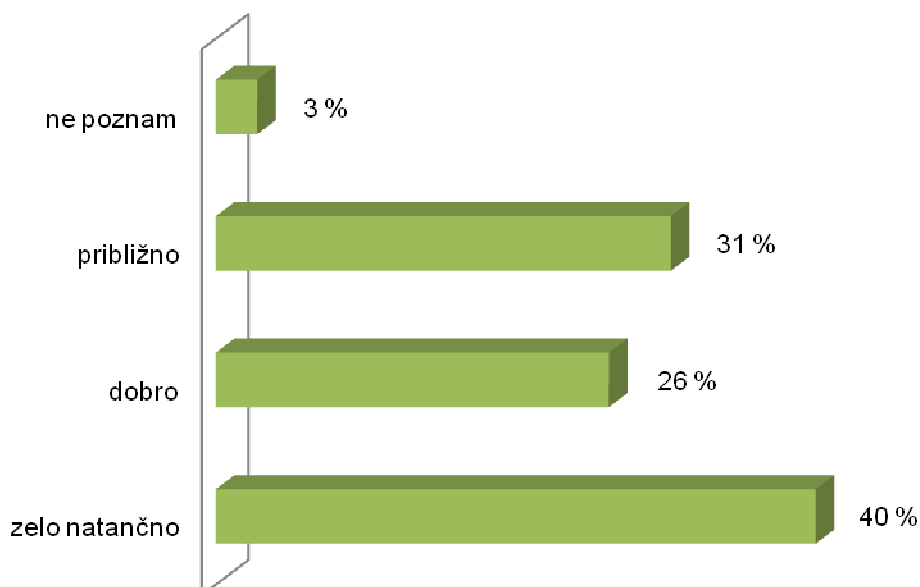

Graf 11: Rezultati mnenja o izjavi: Proizvodnja lesa v teh gozdovih je manj pomembna kot v drugih gozdovih.

Kot smo že ugotovili, se anketiranci zavedajo vpliva urbanih gozdov na okolje. Tako tudi pri izjavi o pomembnosti proizvodnje lesa več kot polovica (64 %) meni, da je proizvodnja lesa v bližini mest manj pomembna kot v drugih gozdovih. 35 % vprašanih je mnenja, da proizvodnja lesa v gozdovih ni nič manj pomembna, 11 % pa je ostalo neopredeljenih.

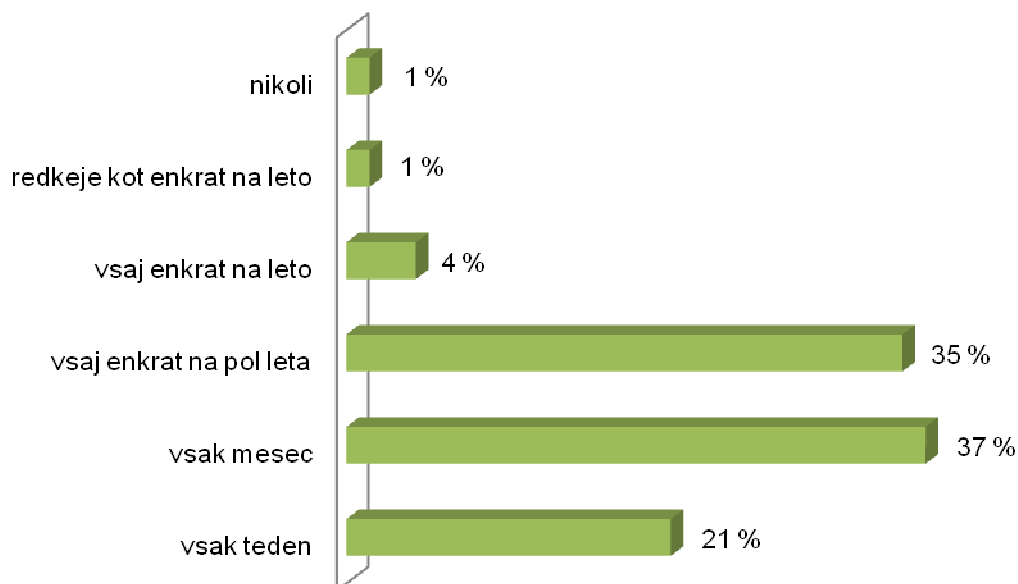
3.3.3 Poznavanje svojega gozda in gospodarjenje z njim

Kako dobro poznate meje svojega gozda?

Graf 12: Poznavanje mej svojega gozda.

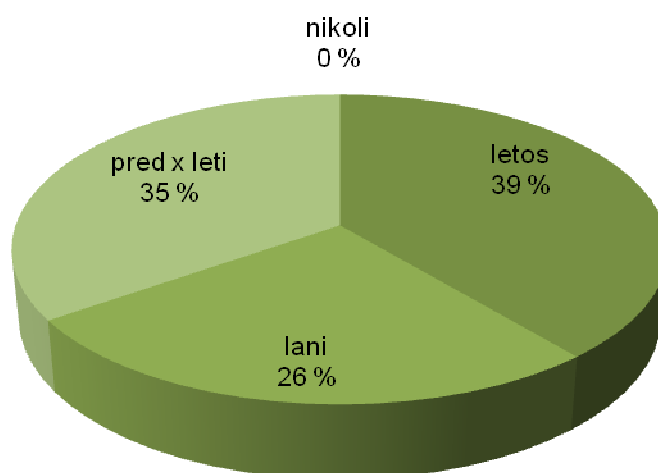
Na vprašanje, kako dobro lastniki gozdov poznajo meje svojega gozda, je 40 % vprašanih odgovorilo, da poznajo svoj gozd zelo natančno ter vedo, kje so postavljeni mejniki. 26 % meni, da dobro pozna meje svojega gozda, 31 % pa pozna meje samo približno. Dva lastnika (3 %) mej v svojem gozdu ne poznata.

Kako pogosto ste v vašem gozdu?

Graf 13: Obisk gozda.

21 % lastnikov gozdov obišče svoj gozd vsaj enkrat na teden. Večina je v gozdu vsak mesec (37 %) ali vsaj enkrat na pol leta (35 %). Okoli 5 % lastnikov pa svoj gozd obišče vsaj enkrat na leto ali manj. Več kot polovica lastnikov gozdov svoj gozd obišče vsaj enkrat na mesec.

Nekaj lastnikov se ni znalo opredeliti, ker svoj gozd pogosteje obiskujejo samo v zimskem času, ko potekajo gozdna dela, poleti pa tja ne zahajajo.

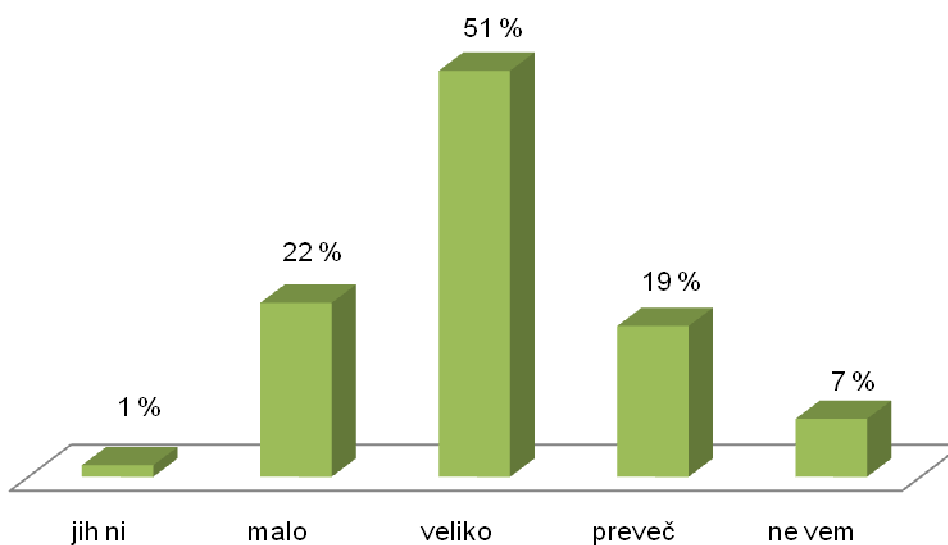
Kdaj ste zadnjič izvajali posek lesa v vašem gozdu?

Graf 14: Posek lesa v gozdu.

Več kot polovica lastnikov (65 %) je sekala v svojih gozdovih letošnje ali lansko leto. Tako je v letu 2013 do meseca maja gozdna dela opravljalo 39 % vprašanih, lani (2012) pa 26 %. 35 % lastnikov gozdov je sekalo nekaj let nazaj, povprečno 9,1 let nazaj.

3.3.4 Odnos lastnikov gozdov do rekreativnih obiskovalcev

Kako ocenjujete število rekreativnih obiskovalcev v vašem gozdu?

Graf 15: Ocena obiskovalcev v gozdu.

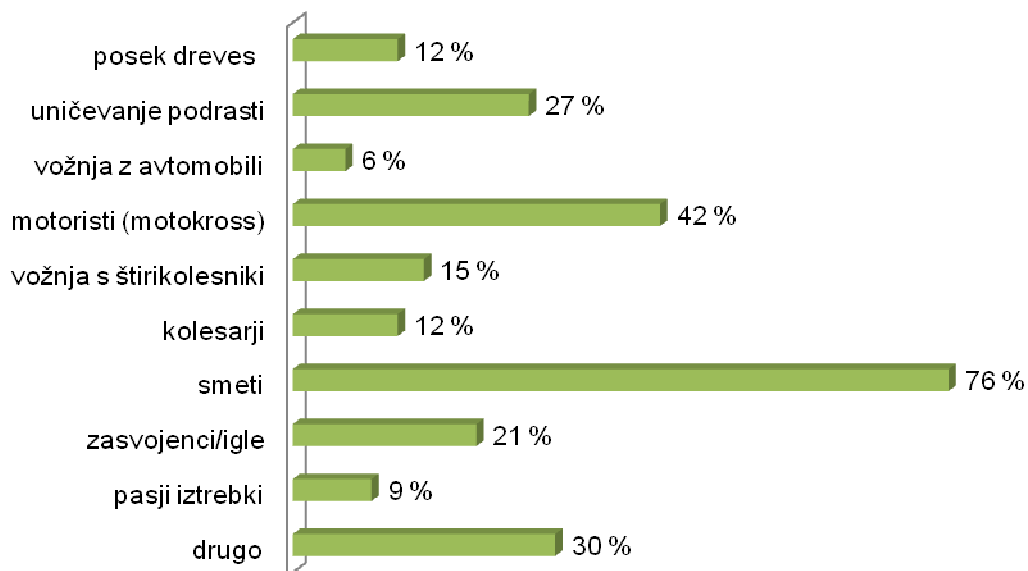
Večina lastnikov (92 %) se zaveda obiskovalcev v svojih gozdovih. 22 % lastnikov je odgovorilo, da se po njihovih gozdovih rekreira malo obiskovalcev, večina (51 %) vprašanih pa meni, da je v gozdu veliko število obiskovalcev. 19 % lastnikov gozdov pravi, da jih je celo preveč.

Kako ocenjujete vpliv rekreativnih obiskovalcev v vašem gozdu?

Graf 16: Ocena vpliva obiskovalcev v gozdu.

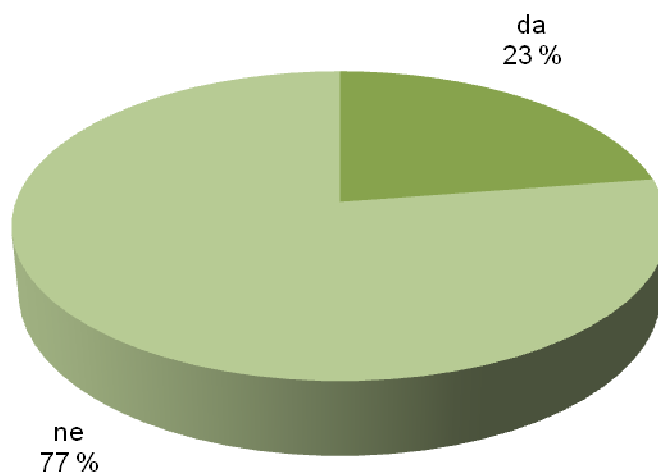
Na vprašanje o vplivu rekreativnih obiskovalcev je skoraj polovica vprašanih odgovorilo, da ti povzročajo škodo. Druga polovica anketiranih pa meni, da rekreativni obiskovalci ne povzročajo škode. Od tega je 25 % vprašanih odgovorilo, da obiskovalci nimajo posebnega vpliva, 24 % pa meni, da vplivajo na gozd, vendar ne povzročajo škode.

Kaj vas moti pri obiskovalcih vašega gozda?

Graf 17: Moteči dejavniki obiskovalcev gozda.

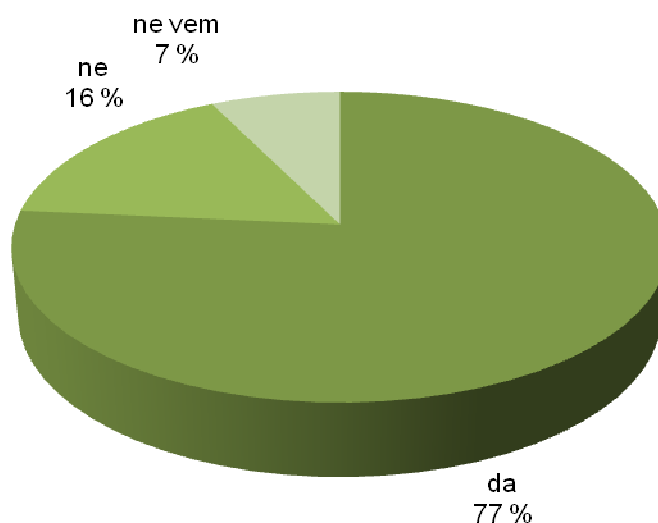
Lastnike gozdov, ki menijo, da obiskovalci delajo v gozdu škodo (46 %), večinoma (76 %) najbolj motijo smeti. Prav toliko lastnikov (75 %) motijo tudi prevozna sredstva kot so: avtomobili, motorji, štirikolesniki in kolesa, s katerimi se obiskovalci vozijo po gozdnih prometnicah. Kar 42 % vseh odgovorov so bile pritožbe čez motoriste z motokros motorji, saj po mnenju lastnikov povzročajo veliko škodo na gozdnih tleh. Nekaj lastnikov (9 %) motijo sprehajalci psov, ker za seboj ne pobirajo pasjih iztrebkov. Problem pa so tudi zasvojenci (21 %), saj v gozdu puščajo že uporabljene igle. 12 % lastnikov je omenilo tudi divje sekanje v gozdu, predvsem novoletnih smrečic. Ostalih 30 % odgovorov so bile posamezne pritožbe nad prostim dostopom v gozdove, gobarji, sosedi, uporabniki motornih sani, aktivnostjo paintball, ustvarjanjem novih stez in človeškimi iztrebki v gozdu.

Ali ste doslej ukrepali zaradi motečih vplivov obiskovalcev v vašem gozdu?

Graf 18: Ukrepanje zaradi motečih dejavnikov obiskovalcev gozda.

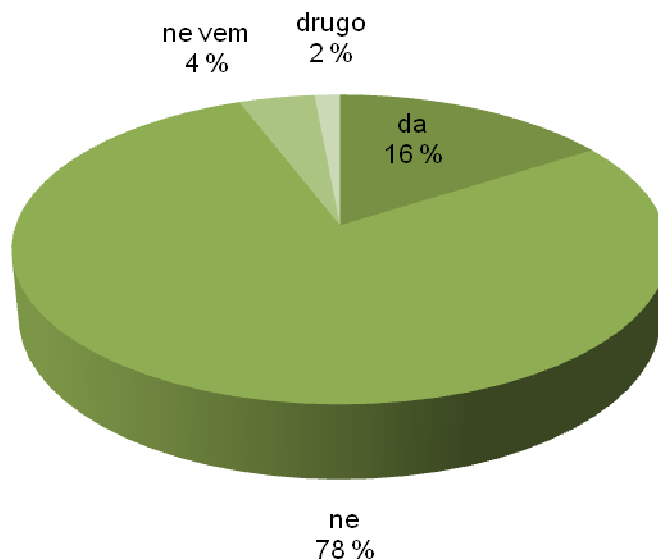
Tri četrtine lastnikov (77 %) do zdaj še ni ukrepalo zaradi motečih vplivov obiskovalcev ali pa menijo, da le-ti ne povzročajo škode. 23 % lastnikov je že poskušalo preprečiti nastajanje škode na različne načine: 50 % lastnikov je za obiskovalci pospravljalo smeti, nekateri so poskušali preprečiti tudi dostop do gozda s postavljanjem različnih ovir, kot so: nasip, ograja, deblo, postavljeno čez cesto, in betonske pregrade. Štirje lastniki pa so o dogajanju v njihovih gozdovih obvestilo krajevno skupnost in gozdarje.

Ali ste pripravljeni dovoliti označitev, ureditev in uporabo poti, če bi potekala v vašem gozdu?

Graf 19: Pripravljenost dovoljenja označitve in ureditve poti po gozdu.

Na vprašanje, ali so lastniki gozdov pripravljeni dovoliti označitev in uporabo poti, če bi potekala po njihovem gozdu, je velika večina (77 %) odgovorila pritrdilno. 16 % se s tem ne strinja. Ostalih 7 % je neodločenih ali pa so mnenja, da se morejo o dovoljenju posvetovati s solastniki.

Ali ste pripravljeni gozd, kjer bi lahko potekala pot, prodati občini?

Graf 20: Pripravljenost prodaje gozda.

Večina lastnikov (78 %) svojega gozda, po katerem bi poteka označena in urejena pot, ne bi prodala. Nekaj (4 %) je neodločenih, 16 % lastnikov bi pa gozd prodalo občini po sprejemljivi ceni.

4 Razprava

Urbani gozdovi so gozdovi v bližini mest ali gosto naseljenih območji. Zaradi lokacije in oblike imajo pozitiven vpliv na lokalno klimo in okolje v svoji bližini. Izrazito so poudarjene tudi njihove rekreacijske in socialne funkcije, saj so prebivalcem bližnjih naselij dostopni peš, s kolesom ali javnim prevozom (Anko, 1993).

Tako kot v drugih večjih slovenskih mestih so tudi v okolici Celja gozdne površine, ki jih prebivalci uporabljajo za rekreacijo. V Celju so urejeni urbani gozdovi na južnem delu mesta, na območju Anskega vrha in Miklavškega hriba (Hostnik, 2013). V prihodnosti se načrtuje tudi ureditev zelenih površin urbanih gozdov na severnem delu mesta Celje.

Urbani gozdovi severnega dela Celja ležijo na območju, ki ga veliko Celjanov uporablja kot prostor za oddih in rekreacijo. Gozdovi raziskovanega območja se razprostirajo med mestom Celje in Šmartinskim jezerom, ki v zadnjem času postaja vedno bolj razvita destinacija turizma in rekreacije.

Najpreprostejši pokazatelj obiska rekreativnega območja je gostota različnih poti na izbranem območju. Zato smo na začetku raziskave na območju Lokrovške in Lahovne hoste opredelili dve raziskovalni gozdni območji ter na obeh ugotovili veliko gostoto gozdnih prometnic. Posneli smo 40 km poti, 24 km gozdnih vlak in 16,5 km stez. Vse te podatke smo zbrali in uredili ter izdelali karto že obstoječih gozdnih prometnic načrtovanih in nenačrtovanih poti na raziskanem območju.

Glede na velikost izbranega območja, ki skupaj obsega 365 ha, je izračunana gostota gozdne infrastrukture 227 m/ha. To pomeni, da so na raziskovanem območju poti povprečno vsakih 43 m in so nastale načrtovano ali nenačrtovano. Tako med načrtovano gozdno infrastrukturo štejemo gozdne vlake in ceste, ki so namenjene spravilu lesa. V gozdu pa so tudi nenačrtovane poti, namenjene rekreaciji, ustvarjene s strani obiskovalcev samih ter niso bile vzdrževane in označene. Podatek, da je na raziskovanem območju skoraj 70 % poti in divjih stez, ki niso urejene, markirane in nimajo vstopnih mest, potrди **prvo zastavljeno hipotezo**, ki pravi, da na izbranem območju obstaja veliko število obstoječih poti, ki pa po večini niso nastale na osnovi načrtnega razvoja.

Velika gostota nenačrtovanih prometnic ter veliko število različnih neuradnih označb kažejo tudi na močno rekreacijsko rabo območja. Zato lahko sklepamo, da se v teh gozdovih dnevno rekreira veliko število obiskovalcev. Potrdimo lahko tudi **drugo zastavljeno hipotezo**, ki pravi, da izbran gozdni ekosistem ljudje že uporabljajo za rekreacijo na prostem. Večje število rekreativnih obiskovalcev je bilo v času kartiranja v gozdu tudi dejansko prisotnih. Obiskovalce pa opažajo tudi lastniki gozdov, saj je na vprašanje o številu obiskovalcev kar 70 % lastnikov mnenja, da jih je veliko ali pa celo preveč.

Gozdovi so v Sloveniji pomemben okoljski dejavnik, saj prekrivajo kar 60 % celotne površine. S tem se po gozdnatosti uvrščamo na tretje mesto v Evropi, takoj za Švedsko in Finsko. Gozdovi v slovenskem gospodarstvu omogočajo zaposlitev in zaslužek okoli 30.000 ljudem (Perko, 2008). So zapleteni ekosistemi rastlin, živali in mikroorganizmov, ki predstavljajo vir

kisika in so ponor ogljikovega dioksida. Zadržujejo padavinsko vodo in preprečujejo njihovo izhlapevanje ter tako v vročih poletnih mesecih ugodno vplivajo na klimo bližnjih naselij. (Slonep gozd in ..., 2013)

Prvi del anketnega vprašalnika je bil namenjen ugotavljanju splošnega mnenja in odnosa lastnikov do gozda. Predvsem nas je zanimalo, ali ljudje vedo, kako so gozdovi pomembni in kakšne ugodnosti nam prinašajo.

V anketi je večina vprašanih lastnikov (98 %) odgovorila, da se zaveda pomembnega vpliva gozdov. Vedo, da ima gozd pomembno ekološko in socialno funkcijo. V veliki večini se tudi strinjajo, da gozdovi v okolici mest s svojo prisotnostjo zmanjšujejo škodljive vplive onesnaženega zraka, vplivajo na mestno klimo in prebivalcem omogočajo rekreacijo v naravi ter tako zagotavljajo zdravo in kvalitetno bivalno okolje.

Ker ima Slovenija zelo veliko gozdnatost, nas je zanimalo, kaj menijo lastniki o ohranjenosti naših gozdov ter njihovem naravnem stanju. Tako je 70 % lastnikov mnenja, da so naši gozdovi dokaj ohranjeni in da po tem spadamo med vodilne države v Evropi. Slovenija po deležu ozemlja gozdnatosti res spada v sam vrh evropskih držav (Zavod za gozdove, 2014). Nas je v časih trenutne finančne krize (poletna napoved BDP za leto 2013 je bila -2,4 %) (Urad Republike Slovenije ..., 2013) zanimalo, ali lastniki menijo, da je ta trenutek pravi čas za intenzivnejše izkoriščanje gozdov, ki bi v Sloveniji lahko povečalo zaposlenost in s tem življenjski standard. Petina vprašanih (24 %) se strinja, da bi intenzivnejša gospodarska raba gozdov lahko pripomogla k izboljšanju trenutnega gospodarskega položaja. Več kot polovica (62 %) pa temu nasprotuje, saj je pri prekomernem izkoriščanju treba paziti tudi na okolje. Glede na izjave, ki so nam jih posredovali lastniki gozdov, bi bil lahko rezultat na to vprašanje drugačen, saj ljudje menijo, da je potrebno izkoriščati gozdove do te mere, da okolju ne škodujemo.

Naše gozdove pa veliko bolj izkoriščamo na druge načine. Slovenija je ena izmed držav v Evropi, ki z zakonom dovoljuje prost dostop in gibanje po vseh gozdovih. Ker je v večini splošna javnost zakonu naklonjena, smo za mnenje vprašali tudi lastnike najbolj izpostavljenih gozdov za namen rekreacije. Na vprašanje, ali je prav, da zakon dovoljuje prost dostop in gibanje po vseh gozdovih, smo dobili zelo nejasne odgovore. Polovica vprašanih (47 %) se z zakonom ne strinja, saj so razočarani nad odnosom obiskovalcev do gozda. Lastniki se pritožujejo, da na lastni zemlji ne morejo preprečiti škode, ki jo povzročajo obiskovalci predvsem z odlaganjem smeti ali vožnjo po gozdu z različnimi vozili. Lastnik po zakonu o gozdovih obiskovalcem ne sme prepovedati dostop v svoj gozd, državne službe pa po njihovem mnenju naredijo premalo na področju nadzora in škode, ki jo obiskovalci povzročajo v njihovih gozdovih. Druga polovica vprašanih (41 %) pa se z zakonom strinja, saj menijo, da je prav, da imamo možnost gibanja po vseh gozdovih ne glede na lastništvo. Med pogovorom je veliko lastnikov omenilo, da tudi sami rekreativno obiskujejo bližnje gozdove in jim je všeč dostop in nabiranje gozdnih dobrin brez omejitev in prepovedi. Pri tej temi je ostalo 11 % anketirancev neopredeljenih.

Če upoštevamo izmerjeno veliko gostoto nenačrtovanih poti, ki je na območju Lokrovške in Lahovne hoste 155 m/ha, in dejstvo, da se 47 % vprašanih s prostim dostopom do gozdov ne strinja, lahko potrdimo **tretjo zastavljeno hipotezo**, da lastniki doslej niso imeli možnosti vpliva na razvoj rekreacijske rabe svojih gozdov, saj je po zakonu dovoljen prost dostop in gibanje po vseh gozdovih, na izbranem območju pa poteka veliko število divjih poti, ki so nastale brez dovoljenja lastnikov.

V raziskavi smo drugi del vprašalnika namenili lastnikom in lastnikovem gozdu. Na splošno nas je zanimalo, kako dobro lastniki poznajo svoj gozd, kako pogosto ga obiskujejo in ali zanj skrbijo.

Na izbranem območju je veliko število lastniških parcel, zato nas je zanimalo, ali lastniki poznajo meje svojega gozda. 40 % vseh vprašanih je odgovorilo, da svoj gozd pozna od mejnika do mejnika, 26 % pa meni, da gozd in meje parcele poznajo dobro. Tretjina lastnikov (31 %) pozna meje svojega gozda približno, zato so nekateri izrazili željo, da bi pri iskanju mejnikov in določanje mej v njihovem gozdu pomagal revirni gozdar, saj se jim velikokrat zdi, da lastniki sosednjih parcel sekajo tudi na njihovi zemlji. Dva lastnika (3 %) pa mej gozda zaradi dedovanja ne poznata.

Ugotovili smo, da večina anketiranih lastnikov (58 %) redno obiskuje svoj gozd, kar pomeni vsaj enkrat na mesec ali celo enkrat na teden (21 %). 40 % lastnikov pa gozd obišče redkeje – vsaj enkrat na pol leta ali enkrat na leto. Nekateri anketiranci so se pri tem vprašanju težko opredelili, saj se ukvarjajo s kmetijstvom in so zato v gozdu samo v zimskem času, ko potekajo gozdna dela. Poleti zaradi drugega dela v gozd ne zahajajo.

V svojem gozdu sta letos (2013) in lani (2012) sekali dve tretjini lastnikov (65 %). V primerjavi s podobno raziskavo, izdelano na tem območju pred 10 leti, podatki kažejo, da je takrat sekalo v gozdu na raziskovanem območju 20 % več lastnikov gozdov kot danes, skupaj 85 % vseh sodelujočih v raziskavi (Hren, 2003). Podobno anketo je leta 2008 izdelal tudi Zavod za gozdove Slovenije (Veselič in sod., 2008), ki ugotavlja, da vsako leto seka 39 % vseh slovenskih lastnikov. Tako lahko sklepamo, da je na območju naše raziskave ta delež vseeno za 25 % višji od slovenskega povprečja, ampak z leti upada (v zadnjih 10 letih se je znižal za 20 %). Ostali lastniki (35 %) so nazadnje izvajali posek lesa v svojih gozdovih pred povprečno 9 leti.

Velik delež vprašanih svoj gozd dobro pozna. Poznajo meje gozda, gozd redno obiskujejo, velika večina pa v svojih gozdovih tudi izvaja sečnjo ter ga redno čisti. Vse to kaže na navezanost in skrb lastnikov do svojih gozdov. Ker pa lastniki niso edini človeški dejavnik, ki vpliva na primestne gozdove, smo jih v tretjem delu raziskave povprašali tudi po mnenju o obiskovalcih njihovih gozdov.

Večina anketirancev (92 %) se zaveda prisotnosti rekreativnih obiskovalcev, vendar so različnega mnenja glede števila obiskovalcev v njihovih gozdovih. 27 % vprašanih meni, da je rekreativnih obiskovalcev malo. Večina (51 %) ocenjuje, da je v njihovem gozdu veliko obiskovalcev, 19 % lastnikom pa se zdi, da jih je celo preveč. Če pogledamo rezultate snemanja gozdne infrastrukture z gostoto 227 m/ha gozda in upoštevamo večinsko mnenje lastnikov (70 %), lahko sklepamo, da se v obeh raziskovalnih območjih Lahovne in Lokrovške hoste res giba zelo veliko število rekreativnih obiskovalcev.

Po pričakovanih veliko slednjih v gozdu tudi povzročajo škodo. Zato smo lastnike vprašali o njihovem mnenju in opažanjih, ali obiskovalci vplivajo na njihov gozd, povzročajo škodo in kaj jih pri tem najbolj moti. Četrtnina vprašanih (25 %) je mnenja, da obiskovalci nimajo posebnega vpliva na gozd, druga četrtnina pa meni, da obiskovalci vplivajo na gozd, vendar ne povzročajo škode. Nekaj manj kot polovica anketiranih lastnikov (46 %) pa opaža, da imajo obiskovalci negativen vpliv na njihov gozd in povzročajo določeno škodo.

Med 46 % lastniki, ki menijo, da obiskovalci povzročajo škodo, je kar 75 % takšnih, ki opažajo škodo v gozdu, povzročeno s strani prevoznih sredstev. Po pripovedovanju lastnikov gozdov se obiskovalci po gozdovih vozijo s kolesi, avtomobili, štirikolesniki in kros motorji. Prav vožnjo s motokros motorji je omenilo 42 % vseh anketiranih lastnikov. Motokros motorji povzročajo škodo na podrastih, lomijo veje, uničujejo gozdno infrastrukturo ter slabo vplivajo na koreninske sisteme dreves. Motoristi z motokros motorji pa ne vplivajo samo na gozdni ekosistem, ampak s svojo neprilagojeno vožnjo tudi ogrožajo druge obiskovalce gozda ter same sebe. Po mnenju lastnikov morata glede motoristov čim prej ukrepati občina ali država, saj so posamezni lastniki pri tem nemočni.

Petina lastnikov, ki jo motijo prevozna sredstva v gozdu, je poskušala preprečiti vstop vozilom v gozd s postavitvijo različnih ovir, kot so nasip, ograja, betonska pregrada ali hlod. Po pripovedovanju lastnikov se to ni obneslo, ker so vsakič, ko so hoteli sami s traktorjem ali drugim prevoznim sredstvom na delo v gozd, bili prisiljeni oviro odstraniti. Motoristi pa so vstopali v gozd nekaj metrov stran in se tako oviri izognili.

Ko smo spraševali lastnike, kaj jih moti pri obiskovalcih v njihovem gozdu, je 76 % odgovorilo, da jih motijo obiskovalci, ki v gozdu za seboj puščajo smeti. Zato je 50 % lastnikov že ukrepalo tako, da so vsaj enkrat za obiskovalci v njihovem gozdu pobirali smeti.

Skale (2006) je v svoji raziskavi zelo podobno vprašanje zastavljal obiskovalcem. O motečih dejavnikih v gozdu je spraševal sprehajalce in rekreativne obiskovalce gozdov južnega obrobja Celja. Ugotovil je, da tako obiskovalce v največji meri motijo odpadki ter divja odlagališča. Zato lahko sklepamo, da so primestni gozdovi preobremenjeni z odpadki, saj smeti motijo tako obiskovalce kot tudi lastnike gozdov.

Zaradi motečih vplivov in povzročanja škode obiskovalcev v gozdu je do zdaj že ukrepalo 23 % lastnikov od skupaj 46 % lastnikov, ki menijo, da obiskovalci v gozdu povzročajo škodo. Kot že omenjeno, so lastniki poskušali z različnimi ovirami na vstopnih točkah v gozd preprečevati povzročanje škode. 45 % anketiranih gozdnih lastnikov je o nastali škodi tudi obvestilo pristojne službe, torej krajevno skupnost, občino in gozdarje. Nekateri pa so celo s tablami in osebno v gozdu opozarjali obiskovalce.

Po gozdovih raziskovalnega območja poteka 83 km gozdnih vlak, poti, stez in cest, ki jih obiskovalci gozdov uporabljajo v rekreativne namene. Zaradi velikega števila obiskovalcev, ki lahko negativno vplivajo na razvoj gozdnega ekosistema, je treba trenutno stanje izboljšati. Zato smo lastnikom predstavili možen način reševanja nastalega problema. Gre za predlog, da bi v okviru obstoječe mreže poti uredili po dve sprehajalni in dve kolesarski poti. Poti bi označili z markacijami in kažipotmi, na vhodnih mestih pa postavili informativne table ter omogočili lažje gibanje in orientacijo po izbranem območju. Tako bi obiskovalce gozdov poskušali usmeriti na označene poti, ki bi z uporabo manjše površine gozdov zmanjšali tudi

negativen vpliv obiskovalcev na gozdni ekosistem. Ker pa večina gozdne infrastrukture poteka po zasebnih zemljiščih anketiranih lastnikov in solastnikov, je treba za ureditev poti pridobiti njihovo dovoljenje. Zato smo v zadnjem delu raziskave lastnike vprašali, ali so pripravljeni dovoliti označitev, ureditev in uporabo poti, če bi potekala v njihovem gozdu. Pri tem bi občina zagotavljala redno vzdrževanje, odstranjevala smeti in na poteh izvajala druge nujne ukrepe.

Večina (77 %) lastnikov gozdov je pripravljenih dovoliti označitev in ureditev že obstoječih poti v njihovih gozdovih. Lastniki se zavedajo dejstva, da se po njihovem gozdu že giba veliko število rekreativnih obiskovalcev in bi s tem samo pripomogli k lažji prepoznavnosti poti, boljši ureditvi ter večji skrbi za gozd. Tako lahko potrdimo **četrto hipotezo**, ki pravi, da so lastniki pripravljeni odstopiti svoj gozd v javno uporabo.

Veliko lastnikov, ki so dovolili ureditev poti, pa je imelo pomisleke glede odstranjevanja smeti, saj se z ureditvijo poti pričakuje večje število obiskovalcev na označenih poteh, kar pa posledično prinese tudi večje količine odpadkov v njihovih gozdovih. Odločilno za njihovo privolitev je bilo, da se bi občina zavezala k rednemu odstranjevanju smeti z označenih poti in s tem pomagala lastnikom pri vzdrževanju njihovega gozda.

Kot pričakovano, nekateri lastniki predlogu nasprotujejo. 16 % vseh anketiranih lastnikov se ne strinja z idejo, da bi v njihovem gozdu potekala označena rekreacijska pot. Razlogov za takšno odločitev je bilo veliko. Lastniki se v največji meri bojijo, da bi si občina po ureditvi poti prilastila in tako lastnikom odvzela zemljo. Nekateri menijo, da obiskovalci v gozdu že tako povzročajo preveliko škodo. Zaradi urejene poti in večjega števila obiskovalcev bi se po njihovem mnenju količina odpadkov še povečala.

Med lastniki, ki niso pripravljeni dovoliti označitve in ureditve poti, je 54 % takšnih, ki nikakor ne dovolijo posega v svoj gozd. Vseeno pa je nekaj lastnikov (46 %) takšnih, ki so za primerno odškodnino pripravljeni dovoliti ureditev poti. 7 % vprašanih je ostalo pri vprašanju neodločenih, saj so mnenja, da se morajo o dovoljenju in ureditvi poti posvetovati s solastniki gozda.

Zanimalo nas je tudi, ali so lastniki pripravljeni svoj gozd, po katerem poteka pot, prodati občini. Velika večina (78 %) vprašanih svojega gozda ne bi prodala. Veliko lastnikov z gozdom gospodari, saj je lani in letos v gozdu sekalo kar 65 % anketirancev. Ker je gozd zanje koristen, pridobivajo les in drva za kurjavo, zato nimajo razloga za prodajo. Nekaj lastnikov gozda ne bi prodala, ker v njem vidi finančno rešitev v primeru krize ali pa so nanj navezani, ostali pa menijo, da je trenutna cena gozdnih zemljišč prenizka za prodajo.

Vseeno je 16 % lastnikov gozd pripravljenih prodati občini po sprejemljivi ceni. 4 % lastnikov so ostali neopredeljenih.

Že v raziskavi iz leta 2000 (Seidel, 2000) je na območju zavarovanih mestnih gozdov Celja, ki vključuje tudi naše območje, večina lastnikov gozdov prodaji nasprotovala. V letu 2000 je bilo pripravljeno svoj gozd prodati 26 % lastnikov, po 13 letih pa ga je pripravljeno prodati 10 % manj lastnikov. Vendar menimo, da to ni pokazatelj večje navezanosti na gozd, saj lahko na pripravljenost prodaje bistveno vpliva tudi trenutna tržna cena gozda.

Čampa (1993) meni, da bi si morale strokovne službe čim bolj prizadevati, da bi gozdove v bližini mest, ki so v zasebni lasti, spremenili v mestne gozdove in bi tako veliko lažje omogočali obisk in rekreacijo mestnega prebivalstva. Čeprav je odkup gozdov v zasebni lasti na raziskovanem območju malo verjeten, saj je svoje gozdove pripravljena prodati manj kot četrtnina vseh lastnikov, je veliko bolj realen podatek, da je velika večina lastnikov (77 %) pripravljena odstopiti svoj gozd za javno uporabo. Tako lahko tudi gozdovi v bližini mest, ki so v zasebni lasti, postanejo dostopni lokalnim prebivalcem in prispevajo k večji kakovosti mestnega življenja.

5 Sklepi

Vsi izsledki raziskave nedvoumno kažejo na prisotnost rekreacijske vloge v obravnavanem gozdu. Velika večina lastnikov se zaveda obiskovalcev, nekateri med njimi pa bližnje gozdove uporabljajo tudi za lastno rekreacijo. Lastnikom ter obiskovalcem gozdov Lokrovca in Lahovne služijo za oddih, sprehode s psom, rekreacijo ter nekaterim tudi za vožnjo z motornimi vozili. Slednja spada med najbolj moteče dejavnike, ki so jih navajali lastniki gozdov.

Na obravnavanem območju smo s pomočjo snemanja že obstoječe infrastrukture ugotovili veliko gostoto nenačrtno izdelanih poti, ki niso urejene, markirane in nimajo urejenih vstopnih mest. Zaradi tega si zaradi težje orientacije na geografsko blago hribovitem terenu obiskovalci pogosto kar sami z različnimi znaki označujejo priljubljene poti.

Večina anektiranih lastnikov gozdov redno obiskuje svoj gozd, dobro pozna meje gozdnih parcel ter zanj skrbi. V letu 2012 in 2013 je v svojem gozdu izvajala posek lesa več kot polovica vseh izbranih lastnikov.

Po anketi sodeč se vsi lastniki zavedajo pomembnega vpliva gozdov. Vedo, da gozdovi s svojo prisotnostjo vplivajo na boljše bivalno okolje, klimo v mestih ter so primeren prostor za oddih in rekreacijo. Več kot polovica lastnikov tudi nasprotuje izkoriščanju gozdov do te mere, da se v okolju povzroča škoda, čeprav bi to lahko izboljšalo trenutni življenjski standard prebivalcev.

Večina lastnikov ocenjuje, da je v njihovih gozdovih veliko obiskovalcev. Vseeno pa se vsi ne strinjajo z določbo zakona o gozdovih, ki pravi, da se lahko po slovenskih gozdovih gibajo vsi obiskovalci, oziroma, da je dostop in gibanje po gozdovih prosto ne glede na njihovo lastništvo. Mnenje o tem vprašanju je med anketiranimi lastniki gozdov deljeno: slaba polovica vprašanih se strinja s prostim gibanjem po vseh gozdovih, druga polovica pa ne, saj menijo, da obiskovalci v gozdu povzročajo škodo.

Lastniki gozdov se zavedajo vpliva obiskovalcev v njihovih gozdovih. 46 % jih meni, da obiskovalci tudi negativno vplivajo na njihov gozd. Po mnenju lastnikov je velika težava na obravnavanem območju odlaganje smeti. Zaradi velike gostote poti se obiskovalci gibajo po celotnem območju ter za seboj puščajo odpadke. Sklepamo lahko, da je raziskovano gozdno območje veliko bolj onesnaženo, kot če bi bilo poti manj, te pa urejene in označene ter na vstopnih mestih postavljeni koši za smeti.

Težava ni samo v onesnaženosti gozda. Veliko pripomb lastnikov se je nanašalo na obiskovalce, ki se po njihovem gozdu vozijo z avtomobili, motorji in kolesi. Zaradi bližine mesta je obravnavano območje priročen prostor za kolesarje in motoriste, ki se s kros motorji »življujejo« po gozdu. Seveda so ti obiskovalci v gozdu moteči in nezaželeni, saj povzročajo hrup in škodo. Po mnenju lastnikov javne službe premalo ukrepajo v smeri reševanja problema.

Kljub temu je večina lastnikov (77 %) pripravljena dovoliti ureditev in označitev poti v svojem gozdu, saj bi s tem poskušali izboljšati trenutno stanje, obiskovalce usmeriti na manjše gozdno območje in zmanjšati njihov negativni vpliv. Mestna občina bi tudi zagotovila redno vzdrževanje poti in odstranjevanje smeti. Obiskovalci bi imeli urejene, označene in z informacijskimi tablami opremljene poti.

6 Povzetek

Namen diplomske naloge je bil raziskati primernost urbanega gozda na severni strani mesta Celje za razvoj mreže javnih rekreacijskih poti. Osredotočili smo se predvsem na vidik zasebnih lastnikov gozdov glede javne uporabe njihovih gozdov v rekreacijske namene.

Gozdovi v bližini naselij oziroma urbani gozdovi imajo velik vpliv na mesto, predvsem pa so to zelene površine s poudarjenimi socialnimi funkcijami (na primer rekreacijska, turistična, estetska ali izobraževalna funkcija), ki v gozd privabljajo mestno prebivalstvo.

V mestu Celje se pomena bližnjih urbanih gozdov meščani dobro zavedajo. Na južnem obrobju je Mestna občina Celje v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije že leta 1997 začela načrtno urejati gozdno rekreacijske poti, ki so namenjene prav obiskovalcem urbanih gozdov. V zadnjem obdobju se dejavnosti razvoja javne rabe mestnih gozdov oziroma zavarovanih gozdov s posebnim namenom v okolici Celja izvajajo tudi na severnem obrobju vključno z rekreacijskim območjem Šmartinskega jezera.

V raziskavi rekreacijske rabe urbanih gozdov na severnem obrobju mesta, ki so pretežno v zasebni lasti smo v prvi fazi posneli že obstoječo gozdno prometno infrastrukturo. Pri tem smo uporabili metodo terenskega snemanja z GPS napravo. Zbrane podatke smo analizirali ter izdelali pregledno karto stanja infrastrukture, ki vključuje štiri različne tipe gozdnih poti (steze, poti, gozdne vlake in gozdne ceste).

V drugi fazi raziskave smo ugotavljali mnenje lastnikov gozdov na obravnavanem območju. Na osnovi vprašalnika smo z osebnimi intervjuji raziskali mnenje lastnikov o splošnem pomenu gozdov, njihovem gospodarjenju z lastnim gozdom, mnenju o obiskovalcih v gozdovih ter pripravljenosti do organizirane rekreacijske rabe v njihovih gozdovih.

Ugotovili smo, da je na obravnavanem območju veliko nenačrtno izdelanih poti, ki niso urejene, markirane in nimajo urejenih vstopnih mest. Za lažjo orientacijo si obiskovalci sami označujejo priljubljene poti. Lastniki gozdov glede na rezultate anketiranja večinoma menijo, da njihove gozdove obiskuje veliko ljudi, ki pogosto povzročajo raznovrstno škodo. Kljub temu je tri četrtine vseh vprašanih lastnikov pripravljenih dovoliti označitev in ureditev že obstoječih poti v njihovih gozdovih. Menijo, da bi to izboljšalo sedanje neurejeno stanje glede javne rabe gozdov.

V prihodnje bi bilo potrebno zmanjšati število gozdnih poti, namenjenih rekreaciji obiskovalcev ter le te primerno urediti z vzpostavitvijo vstopnih mest s primernimi informativnimi tablami ter z ustrezno označitvijo. Pomembno je tudi izvajanje načrtnih aktivnosti na področju osveščanja obiskovalcev o pomenu gozdov in odnosu do narave.

7 Viri in literatura

Anko, B. (1993). Drevo, gozd in človek v mestnem okolju. V: Mestni in primestni gozd – naša skupna dobrina. Zbornik. Golob, S. (ur.). Ljubljana, Zveza društev inženirjev in tehnikov.

Anko, B. (1995). Funkcija in vloge gozda: Skripta. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo.

Cimperšek, M. 1997. Mesto Celje med zdravo vizijo in zeleno utopijo. V: Gozd, drevo in mesto ... Celje. Zbornik, Celje, 25. 5. 1997. Oderlap – Krajnc, I. (ur.). Celje. Društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva Celje. Str: 109–118.

Čampa, L. (1993). Javni interes in problematika lastništva v gozdovih zelenega pasu Ljubljane. V: Mestni in primestni gozd – naša skupna dobrina. Zbornik posveta. Golob, S. (ur.). Ljubljana, Zveza društev inženirjev in tehnikov.

Hostnik, R. (1991). Primestni gozdovi Celja. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire.

Hostnik, R. (2004). Razvoj mestnih gozdov Celja in sodelovanje z javnostmi. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire.

Hostnik, R. (2013). Naravovarstveni vidiki urbanih gozdov v Sloveniji. Magistrsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za gozdarstvo.

Hren, B. (2003). Urbani gozd Celja med zasebnim in javnim interesom. Strokovna naloga. Celje, Zavod za gozdove Slovenije, OE Celje – Krajevna enota Celje.

Izobrazbena struktura prebivalcev. Statistični urad Republike Slovenije. Medmrežje: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05G2010S&ti=&path=./Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/20_soc_ekon_preb/01_05G20_izobrazba/&lang=2 (26. 6. 2013).

Konijnendijk, C. (2008). The Forest and the City: The Cultural Landscape of Urban Woodland. Springer Science + Business Media B.V.

Košutnik, D. (2013). Celjski mestni gozd v Pečovniku. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

Moja anketa.si. Tipi anketnih vprašanj. Medmrežje: <http://www.mojaanketa.si/questions/> (26. 6. 2013).

Največja naselja po številu prebivalcev. Statistični urad Republike Slovenije. Medmrežje: http://www.stat.si/krajevnaimena/pregledi_naselja_najvecja_prebivalci.asp (27. 6. 2013).

Oršanič, H. (2005). Ohranjanje narave in lastništvo gozda na primeru Posavja. Magistrsko delo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Orožen, J. (1973). Zgodovina Celja in okolice. II. del (1849–1941). Celje, Celjski zbornik. Kulturna skupnost.

Papež J., Perušek M., Kos I. (1997). Biotska raznolikost gozdne krajine. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Zveza gozdarskih društev Slovenije: str: 161.

Perko, F. (ur.). (2008). Resolucija o nacionalnem gozdnem programu. Ljubljana, Zveza gozdarskih društev Slovenije, Gozdarska založba : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS.

Pirnat, J. (2000). Razvoj urbanega gozdarstva v Sloveniji. V: Narava v mestu: Med načrtovanim in spontanim. Ljubljana, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije.

Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo. 2010. Ur. L. RS, št. 91/10.

Seidl, L. (2000). Zasebni interes v gozdovih s poudarjenim javnim značajem. Primer primestnih gozdov Celja. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire.

Simončič, T., Matijašič, D. (2013). Green book on payments for environmental services from Mediterranean forests. V: Green book. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

Slonep gozd in gozdarstvo. Gozd. Medmrežje: <http://www.slonep.net/gozd/> (26. 6. 2013).

Skale, B. (2006). Mnenje javnosti o mestnih gozdovih Celja. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire.

Splošni podatki in dejstva o gozdovih v Sloveniji. Zavod za gozdove Slovenije. Medmrežje: <http://www.zgs.si/slo/gozdovi-slovenije/index.html> (19. 6. 2014).

Starostna struktura prebivalcev. Statistični urad Republike Slovenije. Medmrežje: <http://www.stat.si/obcinevstevilkah/Vsebina.aspx?leto=2013&id=16> (26. 6. 2013).

SylvaMED. Evropski projekt. Medmrežje: <http://www.sylvamed.eu/?lang=SK> (26. 6. 2013).

Verlič, A. (2006). Rekreacijska vloga gozda v katastrski občini Zgornja Šiška. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire.

Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2013). Napoved Bdp za leto 2013. Medmrežje: <http://www.umar.gov.si/> (28. 6. 2013).

Veselič Ž. (ur.). (2008). Gospodarjenje z gozdovi po vzoru narave. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

Zakon o gozdovih. (1993). Ur. I. RS, št. 30/1993, spremembe in dopolnitve 67/2002, 115/2006 110/2007, 61/2010.

Zavod za gozdove Slovenije. Lastništvo gozdov. Medmrežje: <http://www.zgs.gov.si/slo/gozdovi-slovenije/o-gozdovih-slovenije/lastnistvo-gozdov/index.html> (4. 6. 2013).

ZAHVALA

Zahvaljujem se mojemu mentorju doc. dr. Petru Skobernetu za strokovnost in potrpežljivo čakanje pri izdelavi diplomskega dela.

Obenem se želim zahvaliti osebju referata Visoke šole za varstvo okolja za prijaznost in razumevanje tekom celotnega študija ter družini in vsem prijateljem, ki so mi stali ob strani.

Ata, hvala za vso spodbudo, nasvete in pomoč.

Priloga A

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Območna enota Celje

Spoštovani,

na celjski območni enoti Zavoda za gozdove Slovenije izvajamo raziskavo, s katero ugotavljamo vpliv rekreacije na gozdove v okolici mest in mnenje lastnikov gozdov o obiskovalcih v njihovih gozdovih. Raziskava poteka v okviru evropskega projekta SylvaMED o pomenu nelesnih gozdnih proizvodov in storitev kot so na primer nabiralništvo, rekreacija in turizem.

V prvem delu raziskave smo na dveh izbranih gozdnih območjih Lokrovec in Lahovna, kjer se nahaja tudi vaš gozd evidentirali vse obstoječe gozdne steze, poti, vlake in ceste. Njihova nadpovprečno velika gostota in izhojenost kaže na precejšnje število obiskovalcev v teh gozdovih, ki imajo lahko negativne posledice za razvoj gozdnega ekosistema.

Na tej osnovi smo pripravili nekaj možnih ukrepov za izboljšanje stanja. Zanima nas vaše mnenje o predlaganih ukrepih in tudi vaše mnenje o obiskovalcih v vašem gozdu. Zato vas bo v prihodnjih dneh obiskal naš raziskovalec, študent Visoke šole za varstvo okolja, in vas povprašal o navedenih temah.

Vljudno vas prosimo, da ga sprejmete in mu v 10 do 15 minutnem razgovoru odgovorite na nekaj vprašanj ter poveste svoje mnenje. Vaši odgovori bodo uporabljeni izključno v raziskovalne namene.

Veselimo se sodelovanja z vami.

Lep pozdrav,

Boštjan Hren, inž. gozd.
ZGS, OE Celje

Priloga B

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

ANKETNI VPRAŠALNIK ZA LASTNIKE GOZDOV

PREDSTAVITEV

Dober dan. Moje ime je [ime anketarja]. Opravljam raziskavo Zavoda za gozdove Slovenije s katero ugotavljamo odnos lastnikov gozdov do poudarjenih socialnih funkcij gozdov v okolici mest, še posebno do njihove rekreacijske rabe. Raziskava poteka v okviru evropskega projekta SylvaMED o pomenu nelesnih gozdnih proizvodov in storitev.

Če bi bili pripravljene sodelovati, bi vam želel zastaviti nekaj vprašanj, vaši odgovori pa bi bili uporabljeni izključno v raziskovalne namene. Najprej vam bi radi zastavili nekaj splošnih vprašanj:

1 DRUŽBENE ZNAČILNOSTI

1.1 Spol anketiranca:

Ženska

Moški

1.2 Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo?

1.3 Kakšen je vaš formalni status (izberite eno možnost)?

zaposlen

upokojenec

kmet

gospodinja

brezposeln

drugo, kaj?

1.4 Kakšna je stopnja vaše izobrazbe (izberite eno možnost)?

nedokončana osnovna šola

višja ali visoka šola

osnovna šola

visoka šola (univerzitetni program)

poklicna šola

specializacija, magisterij ali doktorat

srednja šola

1.5 Kako dolgo bivate na obravnavanem območju? let

1.6 Prosim, navedite letnico vašega rojstva:

2 ODNOS DO GOZDOV IN GOZDARSTVA

Prebral vam bom nekaj izjav o slovenskih gozdovih in gozdarstvu. Prosim vas, da se iskreno opredelite do njih. Vedite, da ni pravih in napačnih odgovorov, so samo različna stališča. Možni odgovori so:

1 - se močno ne strinjam; 2 - se ne strinjam; 3 - sem neopredeljen; 4 - se strinjam; 5 - se močno strinjam

2.1. Slovenija je po ohranjenosti in naravnem stanju gozdov med vodilnimi državami v Evropi.

1 - se močno ne strinjam; 2 - se ne strinjam; 3 - sem neopredeljen; 4 - se strinjam; 5 - se močno strinjam

2.2 Vsi gozdovi ne glede na lastništvo imajo javni pomen in so pomembni za zagotavljanje zdravega in kvalitetnega bivalnega okolja.

1 - se močno ne strinjam; 2 - se ne strinjam; 3 - sem neopredeljen; 4 - se strinjam; 5 - se močno strinjam

2.3. Gozdovi so najbolj pomembni zaradi lesa, ki ga proizvajajo.

1 - se močno ne strinjam; 2 - se ne strinjam; 3 - sem neopredeljen; 4 - se strinjam; 5 - se močno strinjam

2.4 Slovenija naj izkoristi svoje gozdove danes, da bi povečala zaposlenost in življenjski standard, ne glede na posledice za okolje.

1 - se močno ne strinjam; 2 - se ne strinjam; 3 - sem neopredeljen; 4 - se strinjam; 5 - se močno strinjam

2.5 Prav je, da zakon dovoljuje prost dostop in gibanje po vseh gozdovih.

1 - se močno ne strinjam; 2 - se ne strinjam; 3 - sem neopredeljen; 4 - se strinjam; 5 - se močno strinjam

2.6. Za javno gozdarsko službo, ki strokovno usmerja razvoj gozdov in opravlja nadzor bi morali plačevati samo lastniki gozdov in ne vsi davkoplačevalci.

1 - se močno ne strinjam; 2 - se ne strinjam; 3 - sem neopredeljen; 4 - se strinjam; 5 - se močno strinjam

2.7 Gozdovi v okolici mest so pomembni zaradi ekoloških in socialnih funkcij, na primer zaradi zmanjševanja škodljivih vplivov onesnaženega zraka, povečevanja življenjske pestrosti, pozitivnega vpliva na mestno klimo in rekreacije prebivalcev v naravnem okolju.

1 - se močno ne strinjam; 2 - se ne strinjam; 3 - sem neopredeljen; 4 - se strinjam; 5 - se močno strinjam

2.8 Proizvodnja lesa v teh gozdovih je manj pomembna kot v drugih gozdovih.

1 - se močno ne strinjam; 2 - se ne strinjam; 3 - sem neopredeljen; 4 - se strinjam; 5 - se močno strinjam

3 LASTNIKOV GOZD TER NJEGOV ODNOS DO REKREATIVNIH OBISKOVALCEV

Sedaj vam bom zastavil nekaj vprašanj, ki so povezana z vašim gozdom in obiskovalci.

Ali veste, da so gozdovi v bližnji okolici Celja, kamor sodi tudi vaš gozd zaradi svojih ekoloških in socialnih funkcij z občinskim odlokom zavarovani kot gozdovi s posebnim namenom?

da
ne

3.2 Kako dobro poznate meje svojega gozda?

zelo natančno
dobro

približno
ne poznam

3.3 Kdaj ste bili zadnjič v vašem gozdu?

včeraj
prejšnji teden
prejšnji mesec

lansko leto
nikoli
ne vem

3.4 Kdaj ste zadnjič izvajali posek lesa v vašem gozdu?

letos
lani

pred leti
nikoli

3.5 Kako ocenjujete **število** rekreativnih obiskovalcev v vašem gozdu?

jih ni ali jih je malo
veliko

preveč
ne ve

3.6 Kako ocenjujete **vpliv** rekreativnih obiskovalcev v vašem gozdu?

obiskovalci nimajo posebnega vpliva

obiskovalci vplivajo na gozd, vendar ne povzročajo večje škode

obiskovalci povzročajo škodo – kakšne vrste škod:
ne vem

3.7 Ali ste doslej ukrepali zaradi motečih vplivov obiskovalcev v vašem gozdu?

da – na kakšen način
ne

4 IZVEDBA KONTINGENČNEGA VREDNOTENJA

V zadnjem delu ankete vam bom predstavil delne rezultate raziskave, ki poteka v okviru omenjenega projekta SylvaMED. Na dveh izbranih gozdnih območjih Lokrovec in Lahovna smo evidentirali vse obstoječe gozdne steze, poti, vlake in ceste. Njihova nadpovprečno velika gostota in izhopenost kaže na precejšnje število obiskovalcev v teh gozdovih in na stihijski razvoj, ki ima lahko negativne posledice za razvoj gozdnega ekosistema (anketar pokaže karto obstoječih poti).

V nadaljevanju nas zanima vaše mnenje o nekaterih možnih ukrepih za izboljšanje stanja. Gre za predlog, da bi v oviru že obstoječih gozdnih poti na vsakem območju uredili in označili le eno sprehajalno stezo in in eno kolesarsko pot, ki bi povezovali Celje s Šmartinskim jezerom. S tem bi delno omejili gibanje obiskovalcev. Pri ureditvi bi šlo za označitev s preprostimi markacijami in kačipotmi ter za manjša gradbena zemeljska dela za izvedbo ustreznega odvodnjavanja poti z manjšimi jarki, izravnavo večjih neravnin na poti ter zasutje ali odstranitvijo motečih razgaljenih korenin. Poti bi uredila občina in tudi zagotavljala njihovo redno vzdrževanje, odstranjevanje smeti in druge nujne ukrepe (anketar pokaže karto z idejo povezovalnih rekreacijskih poti in nekaj vzorčnih fotografij).

Ali ste pripravljeni dovoliti označitev, ureditev in uporabo poti če bi potekala v vašem gozdu?

da

ne želi odgovoriti

ne

drugo.....

ne ve

.....

Ali ste pripravljeni dovoliti zgoraj navedene ukrepe, če bi se občina zavezala, da vam v zameno za uporabo dela poti, ki bi potekala skozi vaš gozd zagotavlja redno plačilo?

da

ne želi odgovoriti

ne

drugo.....

ne ve

.....

Ali ste pripravljeni dovoliti ureditev in uporabo poti pod zgoraj navedenimi pogoji, če bi plačilo za naslednjih pet let znašalo 500 evrov za dolžino enega kilometra poti, oziroma sorazmerno manj ali več, glede na dolžino poti na vašem gozdu?

da

ne želi odgovoriti

ne

drugo.....

ne ve

.....

Ali ste to pripravljeni dovoliti, če bi takšno plačilo znašalo 1000 evrov za en kilometer poti za pet let?

da

ne želi odgovoriti

ne

drugo.....

ne ve

.....

Ali ste to pripravljeni dovoliti, če bi takšno plačilo znašalo 2000 evrov za en kilometer poti za pet let?

da ne želi odgovoriti
ne drugo.....
ne ve

Ali ste to pripravljeni dovoliti, če bi takšno plačilo znašalo 4000 evrov za en kilometer poti za pet let?

da ne želi odgovoriti
ne drugo.....
ne ve

Kakšen bi po vašem mnenju moral biti takšen znesek, da bi dovolili ureditev in uporabo poti, ki poteka skozi vaš gozd?

..... EUR

Dodatno vpračanje, ki ga anketar zastavi le v primeru, da anketiranec pritrdilno odgovori na enega od vprašanj od 4.1 do 4.5

V primeru, da bi vam občina zagotovila plačilo, kateri znesek se vam zdi najprimernejši v zameno za dovoljenje za ureditev in uporabo poti - povprečno za en kilometer poti za pet let?

500 evrov 4000 evrov
1000 evrov vaš predlog:evrov
2000 evrov

5 EKONOMSKE ZNAČILNOSTI

Zastavil bi vam še zadnje nekoliko bolj osebno vprašanje, ki je povezano z vašimi prihodki. Če ne želite nanj ni potrebno odgovoriti.

5.1 Navedite, prosim, katera kategorija najbolj ustreza neto mesečnemu dohodku vašega gospodinjstva:

manj kot 600 €
od 600 € do manj kot 1200 €
od 1200 € do manj kot 2000 €
od 2000 € do manj kot 4000 €
več kot 4000 €
ne želi odgovoriti

S tem vprašanjem smo zaključili z anketo. Zahvaljujemo se za vaš čas in sodelovanje

